

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра історії

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти	Перший рівень
Спеціальність: освітня програма	014 Середня освіта: Середня освіта (Історія)

Затверджено рішенням Ради з якості ННП

Голова Ради з якості ННП
Стогова Ольга Володимирівна

ДАНІ ПРО ПОГОДЖЕННЯ

Розробник

Дегтярьов Сергій Іванович
Нестеренко Вадим Анатолійович

Розглянуто і схвалено на засіданні робочої проєктної групи (РПГ) освітньої програми Середня освіта (Історія)	Керівник РПГ (гарант програми) Гончаренко Анатолій Володимирович
Розглянуто і схвалено на засіданні Кафедра історії	Завідувач кафедри Дегтярьов Сергій Іванович

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Історія України
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут права. Кафедра історії
Розробник(и)	Нестеренко Вадим Анатолійович, Дегтярьов Сергій Іванович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Тривалість вивчення навчальної дисципліни	п'ять семестрів
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 20 кред. ЄКТС, 600 год., з яких 1 кред. ЄКТС, 30 год. становить курсова робота. Для денної форми навчання 264 год. становить контактна робота з викладачем (128 год. лекцій, 136 год. практичних занять), 336 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Середня освіта (Історія)"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення сучасного, фундаментального мислення та системи спеціальних знань у галузі історії України.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Давня та середньовічна історія України
Тема 1 Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.

<p>Тема 2 Первісні люди на території України</p> <p>Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.</p>
<p>Тема 3 Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е.</p> <p>Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кіммерійці. Скіфи. Сармати.</p>
<p>Тема 4 Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму</p> <p>Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.</p>
<p>Тема 5 Ранні слов'яни на території України</p> <p>Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.</p>
<p>Тема 6 Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі</p> <p>Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі. Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Утворення держави з центром в Києві. Теорії походження держави на Русі. Назва «Русь».</p>
<p>Тема 7 Київська Русь за перших князів</p> <p>Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.</p>
<p>Тема 8 Київська Русь в період розквіту (кін. X - поч. XI ст.)</p> <p>Внутрішня і зовнішня політика Володимира Великого. Діяльність Ярослава Мудрого.</p>
<p>Тема 9 Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст.</p> <p>Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича. Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд.</p>
<p>Тема 10 Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство</p> <p>Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.</p>
<p>Тема 11 Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі</p> <p>Завойовницька політика Чингізидів. Битва на Калці. Підкорення Північно-Східних князівств. Підкорення монголами Південно-Західних земель Русі. Взаємини з Ордою. Київська земля. Переяславщина. Чернігово-Северщина в добу політичної роздробленості. Українські землі у XII-XIV ст. в складі Угорщини, Молдови. Північне Причорномор'я та Крим.</p>

Тема 12 Культура часів Київської Русі

Вірування, традиції та побут язичницької Русі. Християнізація східних слов'ян. Писемність, література, освіта на Русі. Архітектура, живопис, музика.

Модуль 2. Пізнє середньовіччя та ранньомодерна доба.

Тема 13 Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько - Волинським князівством. Включення до свого складу Східної Волині, Чернігово-Сіверщини, Київщини і Поділля. Відносини з Золотою Ордою за князювання Ольгерда. Політика великих литовських князів на українських і білоруських землях. Суспільно - політичний устрій держави. Спроби збереження української державності у складі Великого князівства Литовського. Соціальна структура. Церковне життя. Сільське господарство. Розвиток міст, ремесел і торгівлі. Експансія Польщі на українські землі. Кревська унія, її причини і наслідки. Розширення південних кордонів князівства. Боротьба проти наступу німецьких рицарів. Литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика. Ліквідація удільних князівств. Зміцнення Московської держави та її боротьба з Великим князівством Литовським за Чернігово-Сіверську землю. Напади татар на українські землі. Зміни в суспільно-політичному устрої Великого князівства Литовського. Великокнязівська Рада та її склад. Зростання ролі шляхти. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських і міських промислів. Зростання міст. Поширення магдебурзького права. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські Статути (1529, 1566, 1588 рр.). Устав на волюки.

Тема 14 Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст.

Зростання впливу Польщі на Литву. Місце українських магнатів і шляхти в політичному житті. Наступ католицизму. Православна церква. Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої. Адміністративно-політичний устрій України у складі Речі Посполитої у другій половині XVI ст. Соціально-економічний розвиток України. Запровадження панщини. Колонізація Лівобережної України. Окатоличення та ополячення місцевої знаті. Виникнення братств. Криза православ'я. Брестська церковна унія. Походження, джерела поповнення і час виникнення козацтва. Причини, час і місце заснування першої Запорозької Січі. Зміни розташувань Січей. Посилення соціального і національно-релігійного гніту в Україні. Урядова політика по відношенню до козаків. Реєстрові козаки. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського та С. Наливайка. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний, його заходи по державній і військовій організації Запорозької Січі. Повстання 1625 р. під проводом М.Жмайла. Повстання 1630-1631 рр. піч орудою Т. Федоровича (Трясила). Іван Судима. Зруйнуван-ня Кодака. Козацьке повстання 1637-1639 рр. П. Бут, Я. Остряниця, Д. Гуня. Значення козацьких повстань. Наступ магнатів і шляхти на козацькі права і вольності. Спроба уряду взяти козаків під постійний контроль. Козацько-селянські повстання 20-30 років XVII ст. Ординація 1638 року

Тема 15 Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.

Основні риси українського Просвітництва. Особливості розвитку культури. Ставлення царизму до української культури. Відтік представників інтелектуальної еліти з українських земель до Росії. Розвиток освіти і наукових знань. Києво-Могилянська академія. Г.Сковорода. Літописи С. Величка, Г. Граб'янки. Феномен українського бароко. Українська література др. пол. XVII – XVIII ст. Книгодрукування. Бароко в українській архітектурі, скульптурі та живописі. Музичне та театральне мистецтво.

Тема 16 Запорозька Січ.

Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Січі. Козацька адміністрація. Старшина, заможні козаки і козацька голота (сірома). Козацькі ради. Господарство, побут і звичаї козаків. Військове мистецтво. Духовний світ українського козацтва. Початок морських походів козаків у татарсько-турецькі володіння.

Тема 17 Козацька революція 1648-1657 рр.

Україна напередодні визвольної війни. Посилення національно-релігійного гноблення. Характер, рушійні сили і мета визвольної війни. Основні етапи війни. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зборівський договір. Молдавські походи козацтва. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польсько-шляхетського війська під Батогом, бої під Жванцями. Жванецька угода. Українсько-московські зв'язки в роки війни. Рішення земських соборів 1651 та 1653 рр. Березневі статті. Оцінка Переяславської угоди в історіографії. Відновлення війни з Польщею. Визволення Смоленщини та Білорусі. Бої в Україні. Другий похід Богдана Хмельницького на західноукраїнські землі. Вступ Швеції у війну з Польщею. Віленське перемир'я. Створення коаліції проти Польщі. Війна України в союзі з Семигородом.

Тема 18 Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст.

Умови національно-культурного відродження в Україні. Розвиток української мови. Пересопницьке Євангеліє. Освіта. Стан шкільної освіти в Україні. Острозька академія. Братські школи. Початок книгодрукування. Ш. Фіоль. Діяльність І. Федорова в Україні. Розвиток полемічної літератури. Продовження традицій літописання (Короткий Київський, Густиський літописи тощо). Тогочасні жанри літератури. Шкільна драма. Перші українські інтермедії. Вертеп. Усна пісенна народна творчість. Музика. Кобзарство. Церковний спів. Архітектура. Живопис. Книжкова мініатюра. Гравюра. Архітектура та образотворче мистецтво. Література і книгодрукування. Українське козацтво як носій особливих форм культури.

Тема 19 Козацька держава

Програма розбудови Української держави. Ліквідація старого державного ладу і зародження української козацької держави її територія і столиці. Політико-адміністративний устрій. Органи влади. Збройні сили. Сподвижники Б. Хмельницького. Місце України в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня діяльність. Поділ на суспільні групи - стани. Господарсько-фінансова політика. Запорозька Січ у другій половині XVII ст. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах із Польщею, Османською імперією та Кримським ханством. Визволення полонених з турецько-татарської неволі. Кошовий отаман І. Сірко. Політика московського уряду щодо Запорозької Січі. Економічне життя на Запорожжі.

Тема 20 Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)

Становище в Україні після смерті Б. Хмельницького. Обрання гетьманом І. Виговського. Основні напрямки його державної політики. Розбудова Української держави. Гадяцький договір 1658 р. Агресія Московської держави проти України. Конотопська битва 1659 р. Кінець гетьманства І. Виговського. Гетьманство Ю. Хмельницького. Переяславські статті 1659 р. Чуднівська кампанія та укладення нового українсько-польсько-го союзу. Поділ Гетьманщини на Правобережну та Лівобережну. Обрання гетьманом П. Тетері. Боротьба старшинських угруповань за владу. Чорна рада в Ніжині. Гетьманство І. Брюховецького. Московські статті 1665 р. Андрусівське перемир'я. Внутрішня й зовнішня політика гетьмана П. Дорошенка на Правобережжі. Гетьманство Д.Многогрішного. Глухівські статті. І.Самойлович. Заходи гетьмана щодо реорганізації державного життя Лівобережної Гетьманщини. Військово-політичний союз П. Дорошенка з Туреччиною. Бучацький мирний договір. Зречення гетьманства П.Дорошенком. Друге гетьманування Ю. Хмельницького. Чигиринські походи. Занепад Правобережної України. Бахчисарайський мирний договір 1681 р. «Вічний мир» 1686 р. Кримський похід 1687 р.

Тема 21 Доба гетьмана І. Мазепи

Наступ на політичну автономію України. Обрання гетьманом Івана Мазепи. "Коломацькі статті". Зміцнення влади козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи. Основні напрямки економічної політики, та культурно-просвітницької діяльності І. Мазепи. Взаємини гетьмана і Запорожжя. Україна на початку Північної війни. Участь українських полків у воєнних діях на землях Московії, Прибалтики і Речі Посполитої. Похід Карла XII в Україну. Перехід І. Мазепи на бік Карла XII. Здобуття і знищення Батурина московськими військами. Приєднання запорожців на чолі з К. Гордієнком до шведсько-українського союзу. Укладення українсько-шведського договору. Зруйнування Чортомлицької Січі. Полтавська битва 1709 р. І. Мазепа, його місце і роль в українському національно-визвольному русі. Гетьман П. Орлик та його Конституція України. Перша політична еміграція українців до Західної Європи. Похід П. Орлика у Правобережну Україну. Спроби П. Орлика утворити антимосковську коаліцію із західноєвропейських держав.

Тема 22 Українська державність і суспільство в умовах російської колоніальної політики

Посилення, колоніальної політики Російської імперії щодо України. Царський терор в Україні після Полтавської битви. Гетьман І.Скоропадський. Решетилівські статті 1709 р. Заходи Петра I, спрямовані на обмеження державних прав України і русифікацію її населення; підрич економіки Гетьманщини. Утворення першої Малоросійської колегії, її завдання і функції. Правління наказного гетьмана П. Полуботка. Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. «Рішительні пункти» 1728 р.Заснування Нової Січі. Правління Гетьманського уряду. Останній гетьман України К. Розумовський та його реформи.

Тема 23 Слобідська Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.

Українська колонізація земель у верхів'ях Псла, Ворскли, Сіверського Дінця. Заснування і розвиток слобідських міст. Сільське господарство і поземельні відносини Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України. Соціальна структура населення. Розвиток ремесел, промислів, тор-гівлі. Зростання міст. Утворення слобідських полків. Особливості адміністративно-територіального устрою Слобожанщини. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині в XVIII ст.

Тема 24 Ліквідація української козацької державності

II Малоросійська колегія. Діяльність П. О. Рум'янцева. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою Гетьманщини. Перетворення її в провінцію Російської імперії. Закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України. Поширення на українську козацьку старшину прав російського дворянства. Російсько-турецька війна 1768—1774 рр. та участь у ній українських козаків. Приєднання Криму до Росії. Ліквідація Запорозької Січі. Розправа російського уряду над козацькою старшиною. П. Калнишевський. Заснування Задунайської Січі. Військо вірних козаків (Чорноморське козацьке військо). Участь Чорноморського козацького війська в російсько-турецькій війні 1787-1791 рр. Ясський мирний договір 1791 р. та його значення для України. Заселення Південної України. Заснування нових міст.

Тема 25 Правобережна Україна у XVIII ст.

Становище Правобережної України та західноукраїнських земель. Посилення визвольної боротьби. С. Палій. Адміністративний устрій і становище західноукраїнських земель. Гайдамацький рух, його причини, характер, розмах. Коліївщина. Західноукраїнські землі під чужоземним гнітом. Релігійні відносини. Занепад братств. Рух опришків. Закарпаття під владою угорських феодалів. Перехід Закарпаття під владу Австрії. Буковинські землі в складі Молдавського князівства. Поширення на Буковину влади Австрії. Участь Росії та Австрії в поділах Польщі. Приєднання Київщини, Поділля, Брацлавщини й Волині. Включення Правобережжя в загальноімперську систему. Колоніальна політика російського царизму на Правобережній Україні.

Тема 26 Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.

Основні риси українського Просвітництва. Особливості розвитку культури. Ставлення царизму до української культури. Відтік представників інтелектуальної еліти з українських земель до Росії. Розвиток освіти і наукових знань. Києво-Могилянська академія. Г.Сковорода. Літописи С. Величка, Г. Граб'янки. Феномен українського бароко. Українська література др. пол. XVII – XVIII ст. Книгодрукування. Бароко в українській архітектурі, скульптурі та живописі. Музичне та театральне мистецтво.

Модуль 3. Нова історія України

Тема 27 Зміни у соціальній структурі українського суспільства наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Доля українського козацтва

Значення курсу історії України Нового часу. Особливості періодизації. Стан наукового вивчення на пряму. Джерельна база курсу. Методологічні засади дисципліни. Перспективи досліджень історії України останньої чверті XVIII – першої половини XIX ст. Національний склад населення. Шляхта. Козацька старшина. Права російського дворянства. Дворянська родовідна книга. Поділи Речі Посполитої. Польська шляхта Правобережної України. Чиншова шляхта. Міщани. Селяни. Запровадження кріпосного права. Духівництво. Козацька верства та її статус у Російській імперії. Державна служба як засіб для зміни соціального статусу. Ліквідація Запорозької Січі. Козацтво як об'єкт російської та турецької дипломатії. Айнали-Кавакська конвенція 1779 року. Г. Потьомкін. Катеринославське козацьке військо (1787-1796 роки). Задунайська Січ (1776-1828 роки). Кошовий отаман Г. Коваль. Бухарестський мирний договір 1812 року. Використання козацьких загонів турецькою владою. Задунайський кіш. Козаки-некрасівці. Сейменський кіш. Чорноморське козацьке військо. Російсько-турецька війна 1828-1829 років. Кошовий отаман Й. Гладкий. Азовське козацьке військо (1829-1864 роки).

Тема 28 Ліквідація Кримського ханства та колонізація Південної України

Російська експансія. Українська колонізація. Османська імперія. Українське населення Криму. Ханські слободи (Балта, Голта, Палієве Озеро). Російсько-турецька війна 1768-1774 років. Хани Керим Гірей та Селім Гірей. В.М. Долгоруков-Кримський. Шагин Гірей. Кючук-Кайнарджийський мирний договір 1774 року. «Грецький проект». Асиміляторська політика російського уряду в Криму. Барон Ігельстром. Еміграція з території Криму. Включення південноукраїнських територій до складу Російської імперії. Зимівники та козацькі слободи. Нова Сербія. Слов'яносербія. Новоросійська губернія (1764). Переселення державних селян на південь України. Селянське і поміщицьке землеволодіння. Азовська губернія (1775). Склад переселенців на південноукраїнські землі. Селяни-утікачі, державні та поміщицькі селяни. Колишні запорозькі козаки, солдати, міщани. Стихійні мігранти зі Слобідської, Лівобережної та Правобережної України. Іноземні колоністи. Німецькі та швейцарські поселення. Чехи, італійці, австрійці та ін. Адміністративно-територіальний поділ Південної України у першій половині XIX ст. Містобудування.

Тема 29 Адміністративно-територіальні зміни та державний апарат на українських землях у складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)

Інкорпоративна політика російського уряду. Полково-сотенний устрій. Воєводства. Адміністративно-територіальний поділ. «Учреждение о губерниях» 1775 року. Намісництва. Київське, Харківське, Чернігівське, Новгород-Сіверське і Катеринославське намісництва. Генерал-губернаторства. Створення Малоросійського (1802-1856 рр.), Новоросійського та Бессарабського (1822-1874 рр.), Київського, Подільського і Волинського (1834-1914 рр.) генерал-губернаторств. Губернії. Харківська, Чернігівська і Полтавська губернії. Брацлавська губернія. Київська, Подільська і Волинська губернії. Ізяславська губернія. Вознесенське намісництво. Катеринославська, Херсонська і Таврійська губернії. Бессарабська область. Повіти. Повітові і заштатні міста. Малоросійська колегія. Вищі органи влади й управління. Сенат. Святійший Синод. Міністерства. Рада Міністрів. Система місцевих органів влади. Губернські та повітові органи влади. Судові та правоохоронні інституції. Повітові, нижні земські та земські суди. Городничі. Поліцмейстери, частні та станові пристави. Казенні палати. Магістрати і ратуші. Заклади освіти. «Табель про ранги» (1725). Українці – представники вищої бюрократії Російської імперії. А. Безбородько. Брати Розумовські. Д. Трошинський. Вплив соціального походження на можливість вступити на державну службу. Асиміляція українського чиновництва з російською бюрократичною системою. Освіта чиновників. Чиновники повітових та міських установ. Матеріальне за

Тема 30 Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії (кінець XVIII – початок XIX ст.)

Українські землі у складі Габсбурзької монархії після поділів Речі Посполитої. Константинопольська конвенція 1775 року і Буковина. Перші статистичні переписи. Управлінська, військова аграрна, релігійна й освітня реформи Марії-Терезії та Йосипа II. Селянська реформа. Скасування кріпацтва 1782 року. Закони 1785-1786 років про рустикальні та домінікальні землі. Скасування панщини 1789 року. Релігійна реформа (1774). Секуляризація церковних земель. Релігійний фонд Галичини. Освіта. Запровадження народних шкіл. Львівський університет (1784) та українське студентство. Непослідовність реформ. Поліетнічність та полікультурність Австрійської імперії. Королівство Галичини та Лодомерії. Політико-правове становище західноукраїнського населення. Управлінська система та соціальна структура на західноукраїнських землях.

Тема 31 Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Початок українського національно-культурного відродження

Російсько-французьке протистояння. Роль Польщі та України у французькій дипломатії наприкінці XVIII – у перші роки XIX ст. Зустріч французького посла Севастіані з козацькою старшиною у Стамбулі (1805). Ідея великої Речі Посполитої та українські землі. Холмщина, Підляшшя та Західна Галичина у складі «Великого герцогства Варшавського». Ідея державного утворення на основі Полтавського та Чернігівського князівств (1812). «Наполеоніда» як стратегічний бар'єр від російської політики. Реакція лівобережних українських еліт на російсько-французький конфлікт. Мобілізація до російського війська. Українські території під час війни 1812-1813 років. Козацькі війська у складі російської армії. Інтелектуальне і політичне значення наполеонівських війн. Козацький міф як основа національного відродження. Козацька традиція в українському повсякденні та бюрократичному апараті. Г. Полетика. Місія В. Капніста до Прусії у 1791 році. І. Котляревський. «Енеїда» – перший твір народною мовою. Реформи імператора Павла I. Історична пам'ять української еліти наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Колекціонування старожитностями. «Історія Русів» - перша пам'ятка модерної української політичної думки. Вплив Великої французької революції та наполеонівських війн на українське відродження. Романтизм і відродження української народної культури. Українські сюжети у творах європейських митців (Байрон, Делакруа, Ліст, Міцкевич та ін.). Перші видання українських

Тема 32 Соціально-економічне становище Наддніпрянщини в першій половині XIX ст.

Сільське господарство Капіталістичні відносини у сільському господарстві. Товаризація поміщицького землеробства. Степова Україна. Раціоналізаторські експерименти у сільському господарстві. Використання сільськогосподарських машин. Хліборобство. Технічні культури. Вирощування конопель, льону, тютюну. Цукрові плантації. Тваринництво. Сприяння уряду розвитку вівчарства. Торгові відносини. Експлуатація поміщицьких селян. Селянські промисли. Оподаткування сільського населення. Розвиток капіталістичних відносин у промисловості. Промисловий переворот. Мануфактура як вид простої капіталістичної кооперації. Механізація виробництва. Ремісничі цехи. Цехові міщани. Підприємства фабрично-заводського типу. Вільнонаймана праця. Шосткинський пороховий завод. Луганський ливарний завод. Гуральництво. Цукроваріння. Перший паровий цукровий завод торговельно-промислової фірми «К.М. Яхненко і Ф.С. Симиренко» (1843). Харчова, борошномельна, миловарна, селітроварна, скляна промисловість тощо. Суконні мануфактури. Залізорудна промисловість. Купці-промисловці (Федоров, Дегтярьови та ін.). Машинобудування.

Тема 33 Соціальна боротьба на українських землях у першій половині XIX ст.

Юридично-правове становище селян. Панщина. Форми і характер протестного руху селян. Скарги, втечі, підпали, фізичні розправи над поміщиками-землевласниками. Реакція уряду на селянські протести. Заслання до Сибіру. Масові селянські виступи. Виступи на Київщині 1803 року. Заворушення селян Поберезького маєтку на Поділлі у 1802-1804 роках. Протести державних селян і козаків проти перетворення їх на військових поселенців. Участь у цих протестах Бузького козацького війська. Повстання Чугуївського уланського полку (1819). Виступи робітників. Страйк робітників Києво-Печерської лаври (1805). Протестні акції робітників Луганського ливарного заводу (1809, 1818, 1822) та Машівської суконної мануфактури (1823). Селянські виступи під проводом У. Кармелюка на Поділлі. Оцінка постаті У. Кармелюка історичною наукою. Інвентарна реформа на Правобережжі 1847-1848 років. Кримська війна та «Київська козаччина».

Тема 34 Російський суспільно-політичний та польський національно-визвольний рухи в Україні у 1820-х – 1830-х роках

Перше таємне товариство «Союз порятунку» (1816). М. та С. Тургенєви. «Союз благоденства» (1817). П. Пестель. Поділ «Союзу благоденства» на Північне і Південне товариства (1820). Українські осередки Південного товариства. Пам'ятна записка «Про послух вищій владі та якій владі слід підкоритися» М. Фонвізіна (1823). Ідея «Слов'яно-руської імперії» під владою російських імператорів. «Товариство об'єднаних слов'ян» (1823). Місце України в програмних документах товариства. «Руська Правда» П. Пестеля. Українське питання у документах Північного товариства. «Конституція» М. Муравйова. Радикалізм таємних військових організацій. Повстання 14 грудня 1825 року у Петербурзі. Повстання Чернігівського полку. Доля декабристського руху та його учасників. Польський національний рух після наполеонівських війн. Криза міжнародної системи після Віденського конгресу. «За вашу й нашу свободу». Українці, білоруси та литовці у програмних положеннях польських націоналістів. Осередки повстанців на українських землях. Кременецький ліцей. Реакція українського селянства на польські виступи. Антиросійські виступи у Волинській, Подільській та Київській губерніях 1831 року. Участь польських партизанських загонів у повстанні. Заходи російського уряду щодо придушення Польського (Листопадового) повстання. Наслідки повстання 1830-1831 років. Ліквідація уніатської церкви (1839). Репресії щодо активістів польського руху. Русифікація Південно-Західного краю після повс

Тема 35 Розвиток українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство

Вплив творчості Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Куліша та ін. на розвиток українського національного руху. Козацька та антиросійська тематика творів Т. Шевченка. Масонство та український національно-культурний рух. Малоросійське таємне товариство (1819) та «Катехізіс автономіста» В. Лукашевича. Кирило-Мефодіївське товариство (1846). Програмні документи товариства. «Книги буття українського народу»: християнські ідеали справедливості, роль України у визволенні слов'янських народів. Методи діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Розгром товариства. Історичне значення Кирило-Мефодіївського товариства.

Тема 36 Соціально-економічне становище та суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст.

Промисловість Східної Галичини. Підприємства мануфактурного типу. Ремесла. Феодально-кріпосницькі відносини у сільському господарстві. Торгівля та її вплив на економіку Східної Галичини. Феодально залежне селянство як основа населення Східної Галичини. Соціально-економічне становище Північної Буковини та Закарпаття. Домашні промисли. Цехове ремесло. Тваринництво. Гірські лосорозробки. Майнове розшарування. Конфіскації селянських земель. Західноукраїнські землі як поле соціальних конфліктів. Колективні скарги. Втечі як прояв антикріпосницького протесту. Рух опришків (Ю. Оженюк, Д. Якимчук, Д. Марусяк, М. Бойчук та ін.). Загін Мирона Штолюка. Боротьба австрійської влади проти опришків. Польові суди. Занепад опришківського руху. Масові відмови від виконання феодальних повинностей. Чортківське заворушення 1838 року. Проекти аграрних реформ. Селянське повстання 1846 року та його шляхетсько-буржуазне спрямування. Масові відмови виконувати панщину. Антикріпосницькі виступи у Північній Буковині у 1820-х – 1840-х роках. Опришківський рух на Закарпатті. Український національний рух на західноукраїнських землях. Товариство священиків (1816). Дяко-вчительський інститут (1818). Михайло Левицький. Іван Снігурський. Іван Могильницький. Народні школи. Діяльність «Руської трійці» (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький). Розгортання революційних подій в Австрійській імперії. Роль у них польського національного руху. Скасування панщини в Га

Тема 37 Розвиток української культури наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Освіта на українських землях наприкінці XVIII ст. Київська духовна академія. Проекти університетів. Перша медична школа у Єлисаветграді (1787). Головні та малі народні училища. Міністерство народної освіти. Система освіти на українських землях у складі Російської імперії у першій половині XIX ст. Приходські училища. Повітові училища. Ліцеї та гімназії. Харківський університет (1804). Кременецький ліцей. Київський університет святого Володимира (1834). Ніжинський ліцей князя Безбородька. Рішельєвський ліцей в Одесі. Соціальне походження учнівського та студентського контингенту. Російська імперська політика у сфері народної освіти. Роль освіти у формуванні української інтелігенції. Література, музика і театр Початок нової української літератури. І. Котляревський «Енеїда». Основоположник української художньої літератури Г. Квітка-Основ'яненко. Значення літературної творчості Т.Г. Шевченка. «Кобзар». «Українська школа» у російській літературі. М. Гоголь та його «Вечера на хуторі близ Диканьки», «Тарас Бульба». «Чорна рада» П. Куліша. Кобзарі, бандуристи, лірники (А. Шут, І. Крюковський, О. Вересай). Хоровий концерт (М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель). Перемишльський хор Алоїза Нанке. Народна тематика в музиці. Симфонічні та камерно-інструментальні твори (І. Вітковський, А. Галеновський та ін.). Домашні театри поміщиків. Театри у селах Качанівка та Спиридонова Буда (Чернігівщина), Кибинці (Полтавщина), Романівка (Волинь)

Тема 38 Українські землі в епоху реформ 1860-х – 1870-х років

«Весна народів» та українські землі у складі Російської імперії. Росія як «міжнародний жандарм». Військова й економічна відсталість Російської імперії. Кримська війна (1853-1855). Англо-французькі війська в Криму. Українці у Кримській війні. Козаки-пластуни Чорноморського козацького війська. Піднесення антикріпосницького руху. Повстання на Київщині та Катеринославщині. Похід «у Таврію за волею». Активізація українського суспільно-політичного руху. «Друзі людства». Харківсько-Київське товариство. Реформи Олександра II як результат кризи російського самодержавства. Відміна кріпацтва: причини, підготовка проведення реформи та боротьба різних політичних сил у її ході. Маніфест від 19 лютого 1861 р. Особливості і наслідки реформи в Україні. Втягування селянських господарств у товарно-грошові відносини. Реформи адміністративно-політичного управління 1860-х – 1870-х років. Судова реформа. Земська реформа. Реформа міського самоврядування. Військова реформа. Шкільна реформа. Фінансова реформа. Цензурна реформа. Модернізація промисловості та сільського господарства. Специфіка переходу українського загалу до індустріального суспільства. Поширення вільнонайманої праці. Розвиток капіталізму в сільському господарстві. Аграрні відносини. Поміщицьке землеволодіння. Промисловий переворот. Особливості індустріалізації в Україні. Промисловий розвиток українських земель в пореформену добу. Залізничне будівництво. Іноземний капітал в Україні. Мі

Тема 39 Суспільно-політичне та національне життя в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст.

Український національний рух та його засади. Початок громадівського руху наприкінці 50-х — у 60-х роках XIX ст. Українська громада в Петербурзі. Журнал «Основа». Київська та інші громади. В. Антонович. М. Драгоманов. Б. Грінченко. П. Чубинський. Політика царського уряду щодо України. Валувський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.) «Сповідь» В. Антоновича і зародження «хлопоманства». Його представники. Валувський циркуляр 1863 р. та його наслідки. Польське повстання 1863 р. і українське населення Правобережжя. Відродження громадівського руху в 70-90-х роках XIX ст. Український соціалізм. М. Драгоманов. Женевський гурток на чолі з М. Драгомановим. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». Газета «Київський телеграф». Загальна українська організація. Народництво в Україні. Робітничий і ліберальний рух. Нові явища в соціально-економічному розвитку. Утворення монополістичних об'єднань. Індустріалізація українських степових регіонів. Економічна криза 1900 - 1903 рр. та її прояви в Україні. Становище населення. Кооперативний рух. Наростання національного руху в західноукраїнських землях. Україна в роки революції 1905-1907 рр. Масові соціальні виступи. Збройні повстання. Каральні експедиції. Діяльність громадських організацій, «Просвіти». Виникнення масової української преси. Боротьба в Державній думі за автономію України та українізацію освіти. Посилення національного гніту. Поширення ідеї незалежн

Тема 40 Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – на початку XX ст.

Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Економічне становище Галичини, Буковини і Закарпаття: відміна панщини, зміни у землеволодінні, землеробстві й робочій силі. Аграрний характер східно-галицької економіки. Розвиток економіки. Нафтовидобування. Соціально-економічне становище населення західноукраїнських земель у Габсбурзькій монархії на початку XX ст. Посилення гноблення і економічна відсталість західноукраїнських земель. Стан промисловості і сільського господарства. Боротьба трудящих проти соціального гніту. Кооперативний рух. Український національний рух на західноукраїнських землях у 1850–1880-х рр. Реформи внутрішнього устрою Габсбурзької монархії 1860-1870-х рр. та їх вплив на активізацію західноукраїнського національного руху. Москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Громадсько-політична діяльність І. Франка, М. Павлика, О. Терлецького. Перетворення Східної Галичини в «Український П'ємонт». Початок політизації українського національного руху на Наддніпрянщині. «Братство тарасівців». Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Ю. Бачинський. «Україна ірредента». Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парла

Тема 41 Україна в роки Першої світової війни

Українське питання напередодні Першої світової війни. УСС. Перша світова війна і завдання національного визволення України. Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Позиції українських політичних сил на західноукраїнських та наддніпрянських землях щодо війни. Головна українська рада. Загальна українська рада. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців. Перебіг воєнних дій в українських землях у 1914-1917 рр. Галицька битва. Брусилівський прорив. Політика Російського уряду на західноукраїнських землях. Галицько-Буковинське генерал-губернаторство. Політика Австрійського уряду. Політичні та соціально-економічні наслідки Першої світової війни в українських землях.

Тема 42 Українська культура другої половини XIX – початку XX ст.

Поняття «національної культури». Ментальні риси української культури. Університети на Україні (Харківський, Київський, Одеський, Львівський, Чернівецький): освітнє, наукове та соціальне призначення. Політика русифікації. Освіта і наука. Початкова, середня і вища освіта. Доля недільних шкіл в Наддніпрянській Україні. Діяльність освітнього товариства «Просвіта» в Галичині. Відкриття нових вищих навчальних закладів. Відкриття кафедри історії України у Львівському університеті. Література. Творчість І. Франка, П. Грабовського, П. Мирного. Становлення національного театру. М. Кропивницький, М. Старицький, І. Карпенко-Карий (Тобілевич). Перша українська професійна трупа: М. Заньковецька, М. Садовський. Архітектура. Живопис. Музика. М. Лисенко. Українські підприємці-благодійники. Освіта. Література: О. Олесь, В. Винниченко, М. Коцюбинський, В. Стефаник. Наука: М. Грушевський, О. Єфименко, Д. Багалій, Б. Грінченко, А. Кримський, Ф. Вовк. Видатні вчені-природознавці: Л. Симиренко, Д. Заболотний, І. Пулюй. Розвиток авіації. Архітектура. Музика: М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович. Новочасні світоглядні та культурно-мистецькі течії (класицизм, романтизм, реалізм). Традиція й «модерн». Українська культура епохи модерну, її характерні риси й ознаки. Модерністські течії: імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, кубізм, абстракціонізм, супрематизм. Модерністський живопис і скульптура початку XX ст. («український авангард»). Архітектурн

Модуль 4. Новітня історія України (1917-1939 рр.)

Тема 43 Вступ до новітньої історії України

Основні періоди новітньої історії України: Доба УЦР, Українська Держава, УНР часів Директорії, ЗУНР, становлення радянської влади в Україні, неп, сталінська «модернізація», українські землі в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Мета й завдання. Осмислення подій Української революції 1917-21 рр. їх учасниками: М. Грушевським, В. Винниченком, П. Христюком, М. Лозинським, М. Шаповалом, Д. Дорошенком, І. Мазепою. Збірники документів та історіографія. Проблема періодизації Української революції. Підходи В. Винниченка, П. Христюка, М. Шаповала, Д. Дорошенка, І. Мазепи, М. Грушевського. Сучасний підхід в українській історіографії. «Інтегральний варіант періодизації» В. Солдатенка.

Тема 44 Україна в період демократичної революції в Росії

Характер революції в Україні, її причини й мета. Радянська історіографія: революційні події в Україні 1917-1920 рр. як органічна складова загальноросійського революційного процесу, з домінуванням соціального фактора й національною специфікою. Ідеологи Української революції: пошук співвідношення соціального й національного, загальноросійського й регіонального (М. Грушевський, В. Винниченко, П. Христюк). Український національний рух напередодні та в роки Першої світової війни. ТУП, ГУР, СВУ. Лютнева революція в Росії. Тимчасовий уряд. Утворення Української Центральної Ради. Відновлення діяльності українських політичних партій (УПСФ, УНП, УСДРП, УПСР). Всеукраїнський національний конгрес і його рішення. Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка й «українізація армії». Переговори з Тимчасовим урядом та Петроградською радою робітничих і солдатських депутатів. II Військовий з'їзд. I Універсал УЦР. Створення Генерального Секретаріату. Переговори з делегацією Тимчасового уряду в Києві. II Універсал УЦР. «Виступ полуботківців», позиція УЦРади. «Статут вищого управління Україною». Позиція Тимчасового уряду, «Тимчасова інструкція». Криза в УЦР. Заколот Корнілова. Формування «вільного козацтва» й 1-го Українського корпусу. Генерал П. Скоропадський. З'їзд поневолених народів Росії в Києві. Конфронтація з Тимчасовим урядом. Наростання революційного руху в Росії та його самоорганізація. Ради робітничих і солдатських депу

Тема 45 Українська Народна Республіка (XI. 1917 – IV. 1918)

Захоплення влади більшовиками в Петрограді, формування Раднаркому. Трансформація політики більшовиків у національному питанні. Боротьба за владу в Києві. Перемога УЦРади. III Універсал: зміст і значення. Проголошення УНР. Спроби Генерального Секретаріату порозумітися з більшовицькою владою Росії. I Всеукраїнський з'їзд рад у Києві. Ультиматум Раднаркому Росії. Початок українсько-російської війни. I Всеукраїнський з'їзд рад у Харкові. Проголошення радянської влади в Україні. Хід бойових дій. Початок переговорів у Брест-Литовську. Нота УЦРади й запрошення української делегації на переговори. IV Універсал: зміст і значення. Мирний договір із країнами Четвертого союзу. Надання УНР військової допомоги. Наступ австро-німецьких військ. Повернення УЦРади до Києва. Законодавча діяльність (новий календар, гривня, державний герб, громадянство). Політика в аграрній сфері. Конституція УНР. Падіння УЦРади, причини.

Тема 46 Українська Держава

Відносини УЦРади з австро-німецькою окупаційною владою. Переворот гетьмана П. Скоропадського. Грамота до українського народу: зміст і значення. Соціальна база гетьманського режиму. Українська Держава: структура органів влади. Спроба гетьмана домовитися з українськими політичними партіями. Формування Ради Міністрів Ф. Лизогуба. Військове будівництво. Політика в аграрній сфері. Транспорт, фінанси. Культурна сфера (українізація, освіта, нові установи). Українська академія наук. Утворення Української автокефальної православної церкви. Активізація дипломатичної діяльності. Територіальні питання. Закордонний візит до Німеччини та його результати. Відносини з «Всевеликим Войском Донским» та Кубанню. Кримське питання. Спроби налагодження стосунків з українськими політичними партіями (УПСФ, УАСР, УСДРП). Другий Всеукраїнський селянський з'їзд. Другий Всеукраїнський територіальний робітничий з'їзд. I з'їзд Комуністичної партії (більшовиків) України в Москві. Утворення Українського Національно-Державного Союзу (УНДС) та його перетворення на УНС. Підготовка до антигетьманського перевороту, утворення Директорії. Федеративна грамота гетьмана. Хід повстання.

Тема 47 Боротьба за владу в Україні в 1919 р.

Капітуляція гетьманського уряду. Створення Ради комісарів у Києві. В'їзд директорії до Києва, її програма. Суперечності між В. Винниченком і С. Петлюрою. «Декларація Директорії Української Народньої Республіки». Формування Ради народних міністрів В. Чехівського. Трудовий конгрес, рішення й значення. Акт Злуки УНР та ЗУНР. Військове керівництво: здобутки й прорахунки. Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду України на чолі з Г. П'ятаковим та Революційної військової ради Червоної армії України. Спроби переговорів. Початок нового більшовицького наступу на Україну. УСРР. Відступ військ Директорії. Наступ Добровольчої армії генерала А. Денікіна. Висадка військ Антанти на півдні. Переговори Директорії з представниками Антанти. Вихід В. Винниченка з Директорії. Хід військових дій навесні 1919 р. Виступи отаманів Волоха та Оскілка. Обрання С. Петлюри Головою Директорії. Утворення Всеукраїнського революційного комітету й Головної військової ради при ньому. Головний Повстанський штаб. Початок антибільшовицького повстання на Київщині й Поділлі. Наступ через Україну на Москву денікінської Добровольчої армії. Вихід Української Галицької армії за Збруч. Похід углуб України армії УНР. Визволення Києва. Переговори з Добровольчою армією Денікіна й початок збройного протистояння. Суперечності з галичанами. Поразка армії УНР. Від'їзд С. Петлюри до Польщі. Аграрна політика гетьмана. Роззброєння загонів «Вільного козацтва». Розгортання м

Тема 48 Завершальний етап Української національно-демократичної революції (кінець 1919 – 1921 рр.)

Перехід до партизанських методів боротьби. І Зимовий похід армії УНР. Договір про об'єднання Наддніпрянської та Галицької армій. Перехід УГА під радянське командування. Варшавська угода з Польщею: зміст і наслідки. Польсько-український наступ на Правобережжі, визволення Києва. Наступ Червоної армії. Радянсько-польське перемир'я. Переговори делегації УНР з представниками П. Врангеля. Відставка генерала А. Денікіна. Обрання головнокомандувачем П. Врангеля. Його політична програма (федеративний устрій майбутньої Росії, українське питання), реформи в Криму. Поразка Добровольчої армії наприкінці 1919 – початку 1920 рр. та евакуація до Криму. Наступ П. Врангеля на материкову Україну в червні-липні 1920 р. Контрнаступ Південного фронту на чолі з М. Фрунзе. Воєнно-політична угода з Повстанською армією Н. Махна. Штурм Перекопу. Розгром Добровольчої армії в Криму. Розгром армії Н. Махна. Другий зимовий похід армії УНР. Причини поразки Української революції. Ухвалення першої Конституції УСРР. Центральні органи влади (Всеукраїнський з'їзд Рад, ВУЦВК, Раднарком). Особливості виборчої системи. Ризький мир із Польщею. Політика воєнного комунізму в Україні: «командні висоти», «демократичний централізм», націоналізація, «главкізм», трудова повинність, трудові армії, «продовольча диктатура», продрозкладка, продзагони. Комітети незаможних селян. Розкуркулення.

Тема 49 Західноукраїнські землі в період національно-демократичної революції. ЗУНР

Наслідки Першої світової війни для Австро-Угорської імперії. Український національний рух на західноукраїнських землях. Українське парламентське представництво. Цісарський маніфест про перебудову імперії на федеративних засадах. Створення Української Національної Ради. Є. Петрушевич. Проголошення Української Держави. Переговори з віденським урядом. Розпад Австро-Угорщини. Польська ліквідаційна комісія. «Листопадовий зрив». Відозва УНРади. Початок українсько-польської війни. Державне будівництво: створення Державного секретаріату, тимчасовий основний закон про державну самостійність, вибори до УНРади). Державний устрій ЗУНР. Створення УГА. Переговори делегації ЗУНР з гетьманським урядом та Директорією. Підписання з Директорією УНР «передвступного договору». Хід війни з Польщею (бої за Львів, Вовчугівська операція, наступ поляків, «Чортківська офензива»). Переговори з комісією Антанти на чолі з Бартелемі та Ботою. Перехід УГА за Збруч. 1923 р. остаточне визнання Радою послів Антанти краю за Польщею. Більшовицька політика «експорту революції». Створення Червоної української галицької армії (ЧУГА). Галицьке бюро (Галбюро) при ЦК РКП(б) в Москві. Репресії проти галичан. Наступ більшовицьки війська на Галичину. Галицька СРР. Український крайовий комітет Буковини в Чернівцях. О. Попович. Буковинське народне віче, визнання влади ЗУНР. Комуністична партія Буковини. Окупація краю румунськими військами. Національний комітет угорських ру

Тема 50 Культура України в період національно-демократичної революції

Національний склад українських земель на 1914 р. Курс УЦРади на міжетнічну співпрацю. Квоти для представників нацменшин в УЦРаді та Генеральному секретаріаті. Закон про національно-персональну автономію. Концепція української нації Гетьманату: основа - не етнічні засади, а лояльність до Української Держави, «територіально-державницький патріотизм». Прагнення Директорії УНР до послаблення міжнаціональних суперечностей. Визнання прав національних меншин у ЗУНР й гарантія їх національно-культурної автономії та їх представництво в уряді. Культурне будівництво за УЦРади: українізація та розвиток системи освіти, відкриття Української академії мистецтв, україномовне книгодрукування та преса, театральне життя, творчі й громадські об'єднання, рух за автономію української православної церкви. Культурницька політика Гетьманату: Міністерство сповідань, фінансова підтримка православної Церкви, автономія УПЦ, розвиток та українізація системи освіти, створення УАН, театральне й мистецьке життя. Соціокультурні процеси за Директорії УНР: Закон «Про державну мову», Міністерство сповідань, відокремлення церкви від держави, курс на автокефалію УПЦ, еміграція інтелігенції. Сутність класового підходу більшовиків. Наркомат радянської пропаганди. Активізація культурницького середовища трудящих мас (хати-читальні, народні будинки, бібліотеки, клуби). Політика «ліквідації неписьменності». Розвиток системи освіти й боротьба з безпритульністю. Ліквідація

Тема 51 Суспільно-політичне й духовне життя в УСРР у 1920-х рр.

Процес поступової інтеграції радянських республік: постанови про централізоване управління обороною, народним господарством, фінансами, транспортом, працею, поштою та телеграфом із РСФРР – «воєнно-політичний союз». «Політичні директиви ЦК РКП(б) ЦК КП(б)У» 1920 р. Міжреспубліканські угоди 1921 р. – формування «договірної федерації». Проекти об'єднання республік: «автономізація» Й. Сталіна, позиція керівництва КП(б)У, «федерація» В. Леніна. 30 грудня 1922 р. – I Всесоюзний з'їзд затвердив декларацію про утворення Союзу РСР і союзний договір. Розроблення Конституції СРСР. Статус УСРР. Організаційні основи діяльності більшовицької партії («демократичний централізм», «вождизм», «призначенство»). Установлення контролю за діяльністю рад, перетворення на державну партію. Створення всередині ЦК двох субцентрів – політбюро та оргбюро. Опозиція «децистів». Внутрішньопартійна боротьба за ленінський спадок. Позиція українського керівництва. Усунення Х. Раковського. Перемога Й. Сталіна над «ною опозицією» (Л. Каменєв, Г. Зінов'єв), «об'єднаною опозицією» (Л. Троцький, Л. Каменєв, Г. Зінов'єв), «правим ухилом» (М. Бухарін, О. Риков, М. Томський). Утвердження його диктаторської влади в партії та державі. Становлення однопартійної системи (ліквідація Української комуністичної партії (боротьбистів), Української партії лівих соціалістів-революціонерів (борьбистів), Української комуністичної партії). Цілі та суть політики «коренізації»-«україн

Тема 52 Здійснення нової економічної політики в економіці УСРР (1921 – 1928 рр.)

Розпад Російської імперії. «Національні республіки» створені більшовиками. Активізація діяльності УСРР на міжнародній арені (мирна угода з Литвою, дипломатичні відносини з Латвією та Естонією, Ризький мирний договір з Польщею, угода про дружбу й братерство з Туреччиною). Х. Раковський. Генуезька, Гаазька та Лозанська конференції. Політичні течії в українській еміграції. Внутрішнє становище в УСРР. Голод 1921-1923 рр. як наслідок політики «воєнного комунізму». Особливості переходу до непу в Україні. «Міжнародний комітет робітничої допомоги» (Міжробдоп). Благодійницька акція АРА. Антибільшовицький повстанський рух. Причини відмови від політики реквізицій у сільському господарстві. Трансформація поглядів В. Леніна. X з'їзд РКП(б) у березні 1921 р. – перехід до «нової економічної політики». Позиція керівництва УСРР. Декрет РНК УСРР від 22 серпня 1922 р. «Про торгівлю». Госпрозрахункові об'єднання в промисловості. «Главкізм». Галузево-територіальні трести. Реформування фінансової сфери («золотий червінець»). Поступове згортання непу. Поворот до гасел колективізації в сільському господарстві та індустріалізації в промисловості. Боротьба в більшовицькій партії з «ною опозицією». Криза хлібозаготівель. «Ножиці цін». Розроблення першого п'ятирічного плану.

Тема 53 Здійснення форсованої індустріалізації в УРСР

Необхідність індустріалізації. Ідея «експорту революції». План ГОЕЛРО. XIV з'їзд ВКП(б) у грудні 1925 р. – проголошення курсу на індустріалізацію. Відправний (мінімальний) та оптимальний (максимальний) плани першої п'ятирічки. Проблема фінансування. 1929 – «рік великого перелому», перехід до «форсованої індустріалізації». Реорганізація управління промисловістю. Позаконотні методи стимулювання праці. Ідея В. Леніна про «соціалістичне змагання», втілення її в життя в 1929 р. Господарський розрахунок на рівні бригад, преміювання. Зустрічні плани, змінно-зустрічне планування, техпромфінплан. «Виводилівка» 1935 р. «Липові» рекордсмени. Позитивні й негативні результати «стаханівського руху». Проблеми й результати першої п'ятирічки. Розвиток важкої індустрії в Україні (реконструкція вугільної промисловості, чорної та кольорової металургії, трубопрокатної й хімічної промисловості, машинобудування, енергетики, легкої та харчової промисловості). Диспропорція на користь промисловості групи А. Непропорційно малі капіталовкладення в УРСР в другій і третій п'ятирічках. Суперечливі результати індустріалізації. Роль іноземного капіталу й спеціалістів. Перетворення СРСР й УРСР на індустріально-аграрну країну.

Тема 54 Утвердження тоталітарної політичної системи в УРСР наприкінці 1920-х – у 1930-х рр.

«Диктатура пролетаріату». Однопартійна система. Утвердження одноосібної диктатури Й. Сталіна в партії та державі наприкінці 20-х рр. XX ст. «Єдність» радянської й партійної верхівки. Репресивний апарат. Хвилі масових репресій. «Шахтинський процес» 1928 р., боротьба зі «шкідництвом». Терор проти інтелігенції: справа «Спілки визволення України» (СВУ), «Українського національного центру» та інші. «Розстріляне відродження». Репресії в партії. Масовий терор 1937-1939 рр.: класифікація звинувачень. Необхідність «демократизації» політичної системи. Розроблення та ухвалення «сталінської» Конституції СРСР 1936 р. Конституція УРСР 1937 р.: структура, права та свободи громадян, зміни в системі органів влади. «Вороги народу», «шпигунство».

Тема 55 Насильницька колективізація сільського господарства в УРСР

Розвиток сільського господарства в період непу. Сільськогосподарська кооперація. Колективні господарства в програмі РКП(б) 1919 р. Комуни, радгоспи та тсози. Боротьба з куркульством. Концепція «кооперативного соціалізму» В. І. Леніна. Дискусія в партії щодо шляхів і методів колективізації. 1927 р. XV з'їзд ВКП(б) – курс на колективізацію. Хлібозаготівельна криза 1928/29 р., перехід до «всеосяжної» (суцільної) колективізації. Сільськогосподарська артіль «як перехідна до комуні форма колгоспу». Трудодень. Обов'язкові планові завдання щодо хлібоздачі з розкладкою на село за принципом самообкладання. Кримінальне переслідування за груповий опір розкладці або ухилення від продажу хліба після накладення штрафних санкцій. Критерії визначення «куркуля». Політика «ліквідації куркуля як класу». Розкуркулення як засіб тиску на селян. Роль комнезамів. Опір селянства. Стаття Сталіна «Запаморочення від успіхів» від 2 березня 1930 р. – зміна тактики колективізації. «Розселянювання». Масштаби хлібозаготівель 1931 р. Опір колгоспників. 7 серпня 1932 р. постанова «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперативів та про зміцнення громадської (соціалістичної) власності» («закон про п'ять колосків»). Хлібозаготівельна кампанія 1932 р. Діяльність комісії В. Молотова. Терор голодом: вилучення продовольства в селян, «чорні дошки». Масштаби жертв голодомору.

Тема 56 Культурне будівництво в УРСР

Сутність і походження терміна «розстріляне Відродження». Масштаби репресій 30-х рр. ХХ ст. 1930 р. судовий процес над «Спілкою визволення України». Переслідування С. Єфремова, М. Грушевського, О. Довженка, М. Рильського, О. Вишні та інших. Звинувачення в «українському буржуазному націоналізмі». 3 листопада 1937 р. розстріли української інтелігенції в Соловецькому таборі. Заборона Української автокефальної церкви. Школа – інституція для виховання мільйонів у дусі відданості більшовицькій партії та комуністичним ідеалам. Піонерія й комсомол. «Всеобуч» – перехід до обов'язкової початкової освіти, з другої п'ятирічки – до 7-річки в містах. Русифікація. Розвиток системи вищої освіти. 1933 р. – відновлення університетів. Всеукраїнська академія наук (ВУАН). Розвиток історичної науки (М. Грушевський, Д. Багалій, М. Слабченко, О. Оглоблін, Д. Яворницький). Фізико-математичний відділ: математики Д. Граве та М. Крилов, хіміки – В. Кістяківський, Л. Писаржевський, біологи – Є. Вочал, М. Кащенко, ботанік – О. Фомін, геолог – П. Тутковський. У соціально-економічному – економіст К. Воблий, статистик і демограф М. Птуха, історик права М. Василенко. Досягнення українських науковців: В. Вернадський – «ноосфера», Євген Патон – нові методи електрозварювання, О. Богомолець – патофізіологія, В. Філатов – офтальмологія, праця Ю. Кондратюка «Завоювання міжпланетних просторів», І. Курчатова та Л. Ландау – фізика та інші. Наслідки репресій для укр

Тема 57 Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр. ХХ ст.

Українські землі в складі Польщі після Ризького договору 1921 р. 1922 р. – закон про автономію трьох східно-галицьких воєводств. Перепис населення. Вибори до сейму й сенату. Позиція українських політичних сил (Міжпартійна рада. КПСГ, Українська селянська партія (хліборобів), УВО). Українська парламентська репрезентація (УПР). 1923 р. – рішення Ради послів Антанти. Політика польської влади («Східна Малополяща», «Східні креси», «Польща для поляків!», колонізація освіти, Польща «А» і «Б», осадники, парцеляції та комасації, пацифікація). Таємний (катакомбний) український університет у Львові. Еміграція українців. Позиція й діяльність провідних українських політичних сил: Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), Українська соціалістично-радикальна партія (УСРП), Український союз хліборобів-державників (УСХД), Українська соціал-демократична партія (УСДП), Комуністична партія Західної України (КПЗУ), Організація українських націоналістів (ОУН). Українська греко-католицька церква. А. Шептицький. Приєднання Румунією у 1918-1919 рр. Буковини та Бессарабії – «возз'єднання Великої Румунії». Адміністративно-територіальний устрій. Аграрна реформа. Татарбунарське повстання в Південній Бессарабії 1924 р. Перепис населення, «громадяни румунського походження, які забули рідну мову», «українізовані румуни». Румунізація. Українські політичні партії: Українська національна партія, Комуністична партія Північної Буковини (КППБ), націо

Тема 58 Карпатська Україна

Мюнхенська угода 1938 р. Анексія Німеччиною Судетської області. Активізація українського руху: Християнсько-демократична партія, Українсько-селянська партія, Руська національно-автономна партія, Автономно-землеробський союз (АЗС), Карпаторуський автономний блок. 3 жовтня 1938 р. спільна Руська національна рада – меморандум про автономію Закарпаття. Уряд автономної Карпатської України. А. Бродій. А. Волошин. Віденський арбітраж. Українське питання в міжнародній політиці. Утворення Української Національної оборони (УНО). 9 листопада 1938 р. – реорганізована в «Карпатську Січ». Конфлікт уряду А. Волошина з чехословацьким урядом. 18 січня в Хусті створене Українське національне об'єднання (УНО). Окупація Чехословаччини Німеччиною. 14 березня 1939 р. – проголошення незалежності Карпатської України. Конституційний закон. Угорська окупація. Опір «Карпатської Січі».

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Знати та дотримуватися вимог Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності відповідно до предметної спеціальності.
PH3	Спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності.
PH4	Реалізовувати свої громадянські права і обов'язки, усвідомлювати та утверджувати цінності демократичного суспільства у професійній діяльності.
PH17	Використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання в освітньому процесі.
PH29	Планувати освітній процес на основі освітньої програми закладу освіти і навчальних програм з предметів (інтегрованих курсів) з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 014 Середня освіта:

ПР1	Виявляти системне мислення, встановлювати взаємозв'язки між історичними процесами на локальному, європейському, глобальному рівнях у контексті відповідних епох.
ПР2	Висвітлювати історичний процес об'єктивно на основі різноманітних джерел, трактувань; виважено представляти контроверсійні та суперечливі теми; виявляти стійкість до маніпуляції суспільною свідомістю навколо історичних подій та їх інтерпретацій; розуміти соціальні наслідки зловживання історією.
ПР3	Аналізувати загальні й специфічні риси розвитку історії України та всесвітньої історії, характеризувати різноманіття культур і національних спільнот; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських, європейських і національних цінностей.

ПР5	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПР6	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПР7	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПР9	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
ПР11	Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПР12	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та педагогіки.

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН4	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
СН5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СН10	здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СН16	Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

8. Види навчальних занять

Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу
Лк1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна) Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.
СЗ1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна) Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.
Тема 2. Первісні люди на території України

<p>Лк2 "Первісні люди на території України" (денна)</p> <p>Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.</p>
<p>С32 "Первісні люди на території України" (денна)</p> <p>Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.</p>
<p>Тема 3. Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е.</p>
<p>Лк3 "Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е." (денна)</p> <p>Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кімерійці. Скіфи. Сармати.</p>
<p>С33 "Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е." (денна)</p> <p>Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кімерійці. Скіфи. Сармати.</p>
<p>Тема 4. Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму</p>
<p>Лк4 "Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму" (денна)</p> <p>Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.</p>
<p>С34 "Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму" (денна)</p> <p>Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.</p>
<p>Тема 5. Ранні слов'яни на території України</p>
<p>Лк5 "Ранні слов'яни на території України" (денна)</p> <p>Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.</p>
<p>С35 "Ранні слов'яни на території України" (денна)</p> <p>Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.</p>
<p>Тема 6. Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі</p>
<p>Лк6 "Джерела з історії Київської Русі" (денна)</p> <p>Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі.</p>

<p>Лк7 "Державотворчий процес у східних слов'ян" (денна) Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Утворення держави з центром в Києві. Теорії походження держави на Русі. Назва «Русь».</p>
<p>С36 "Джерельна база та історіографія Київської Русі" (денна) Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі. Проблема походження назви «Русь» в історіографії. Теорії походження державності на Русі.</p>
<p>С37 "Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі" (денна) Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Племінні княжіння у IX ст. «Куявія», «Славія», «Артанія». Утворення держави з центром в Києві. Діяльність Аскольда і Діра.</p>
<p>Тема 7. Київська Русь за перших князів</p>
<p>Лк8 "Київська Русь за перших князів" (денна) Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.</p>
<p>С38 "Київська Русь за перших княз" (денна) Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.</p>
<p>Тема 8. Київська Русь в період розквіту (кін. X - поч. XI ст.)</p>
<p>Лк9 "Київська Русь за Володимира Великого" (денна) Боротьба за владу між синами Святослава. Внутрішня і зовнішня політика Володимира Великого.</p>
<p>Лк10 "Діяльність Ярослава Мудрого" (денна) Боротьба за владу між синами Володимира. Святополк Окаянний. Внутрішня і зовнішня політика Ярослава Мудрого.</p>
<p>С39 "Київська Русь за Володимира Великого" (денна) Боротьба за владу між синами Святослава. Захоплення влади Володимиром. Внутрішня політика. Зміцнення держави. Релігійні реформи. Зовнішньополітичні заходи.</p>
<p>С310 "Київська Русь за Ярослава Мудрого" (денна) Боротьба за владу між синами Володимира. Захоплення влади Ярославом. Внутрішня політика Ярослава. Зовнішньополітична діяльність Ярослава Мудрого. «Шлюбна дипломатія».</p>
<p>Тема 9. Русь у др. пол XI – першій третині XII ст.</p>

<p>Лк11 "Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст." (денна) Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича. Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд.</p>
<p>СЗ11 "Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст." (денна) Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича.</p>
<p>СЗ12 "Державно-правовий устрій Русі" (денна) Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд за "Руською правдою".</p>
<p>Тема 10. Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство</p>
<p>Лк12 "Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство" (денна) Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.</p>
<p>СЗ13 "Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівств" (денна) Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.</p>
<p>СЗ14 "Інші українські землі у XII-XIV ст." (денна) Київська земля. Переяславщина. Чернігово-Северщина в добу політичної роздробленості. Українські землі у XIII-XIV ст. в складі Угорщини, Молдови. Північне Причорномор'я та Крим.</p>
<p>Тема 11. Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі</p>
<p>СЗ15 "Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі" (денна) Завойовницька політика Чингізидів. Битва на Калці. Підкорення Північно-Східних князівств. Підкорення монголами Південно-Західних земель Русі. Взаємини з Ордою.</p>
<p>Тема 12. Культура часів Київської Русі</p>
<p>СЗ16 "Культура часів Київської Русі" (денна) Вірування, традиції та побут язичницької Русі. Християнізація східних слов'ян. Писемність, література, освіта на Русі. Архітектура, живопис, музика.</p>
<p>Тема 13. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі</p>
<p>Лк13 "Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі" (денна) Перехід земель України-Русі під владу литовських князів. Зміни у соціальній структурі. Державний устрій. Литовські статuti.</p>

<p>Лк14 "Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі" (денна) Зародження козацтва. Відносини з Кримом. Литовсько-польські відносини.</p>
<p>С317 "Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі" (денна) Утворення Литовського князівства. Поширення влади литовських князів на українській землі. Система організації влади у ВКЛ. Станова система ВКЛ. «Литовський статут» як кодекс середньовічного права: передумови прийняття, зміст статутів та їх значення.</p>
<p>С318 "Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі" (денна) Боротьба за владу у ВКЛ. Кревська унія: передумови, зміст та значення для українських земель. Зовнішня політика Вітовта. Городельська унія: передумови, зміст та наслідки. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XIV – у першій половині XVI ст. Фільваркове господарство. Передумови та причини формування українського козацтва.</p>
<p>Тема 14. Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст.</p>
<p>Лк15 "Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст." (денна) Люблінська унія: передумови і наслідки. Релігійні відносини. Берестейська унія. Суспільно-політичне становище українського народу після уній.</p>
<p>Лк16 "Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст." (денна) Реєстрове козацтво. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI – на початку XVII ст.</p>
<p>С319 "Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст." (денна) Зростання впливу Польщі на Литву. Люблінська унія: передумови, зміст та наслідки для України. Посилення соціально-економічного гніту в кінці XVI – першої половини XVII ст. Національно-релігійні відносини в Речі Посполитій. Берестейська унія: передумови, зміст та наслідки. Урядова політика по відношенню до козаків. Формування реєстрового козацтва його структура.</p>
<p>С320 "Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст." (денна) Козацько-селянські повстання під керівництвом К. Косинського та С. Наливайка. Козацько-селянські повстання М. Жмайла, Т. Трясила, І. Сулими. Козацько-селянські повстання 1637-1638рр. під керівництвом П. Бута (Павлюк), Д. Гуні, Я. Острияниці. «Статті для заспокоєння руського народу» 1633 р. та Ординація 1638 р.</p>
<p>Тема 16. Запорозька Січ.</p>
<p>Лк18 "Запорозька Січ" (денна) Адміністративно-територіальний устрій. Військові походи запорожців. Традиції та соціально-економічне життя.</p>

<p>С323 "Запорозька Січ" (денна)</p> <p>Теорії походження українського козацтва. Заснування Запорозької Січі. Зміни розташувань Січей. Територіально-господарський та військовий поділ Січі їх особливості. Військово-політичний устрій Січі. Військове мистецтво козаків. Доба морських походів. Побут і звичаї козаків. Духовний світ українського козацтва.</p>
<p>Тема 17. Козацька революція 1648-1657 рр.</p>
<p>Лк19 "Козацька революція 1648-1657 рр." (денна)</p> <p>Причини війни. Військові події та дипломатія Б. Хмельницького 1648-1653 рр.</p>
<p>Лк20 "Козацька революція 1648-1657 рр." (денна)</p> <p>Переяславська угода 1654 р. та її наслідки. Березневі статті. Військові дії у Білорусії. Віленська угода. Дипломатія Б. Хмельницького 1654 -1657 рр.</p>
<p>С324 "Козацька революція 1648-1657 рр." (денна)</p> <p>Соціально-економічний та національно релігійний стан України напередодні визвольної війни. Характер, рушійні сили і мета визвольної війни. Основні етапи війни. Підготовка козацтва до повстання. Хід та основні події козацько-польського протистояння 1648-1649 рр. Формування нової мети війни. Хід та основні події козацько-польського протистояння 1650-1651 рр. Хід та основні події козацько-польського протистояння 1652-1653 рр.</p>
<p>С325 "Козацька революція 1648-1657 рр." (денна)</p> <p>Відносини козацтва з князівствами пропольської коаліції. Молдавські походи. Козацько-московські дипломатичні відносини в ході війни. Переяславська Рада. Військові дії козацтва у 1654-1657 рр. Загострення відносин з Москвою. Формування антипольської коаліції держав. Значення козацької революції для України та Європи.</p>
<p>Тема 18. Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст.</p>
<p>Лк17 "Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст." (денна)</p> <p>Освіта і наука. Література. Музика і театр. Архітектура й образотворче мистецтво.</p>
<p>С321 "Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст." (денна)</p> <p>Особливості Ренесансу в українській культурі. Освітні традиції на українських землях. Острозький тримовний ліцей. Діяльність єзуїтів на українських землях. Братський рух в Україні та його значення.</p>
<p>С322 "Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст." (денна)</p> <p>Книгодрукування та література: полемічна, перекладна, народний епос. Зародження театрального мистецтва: вертеп та драма. Живопис: іконопис, парсуна, книжкова мініатюра. Скульптура.</p>
<p>Тема 19. Козацька держава</p>
<p>Лк21 "Козацька держава" (денна)</p> <p>Територія і кордони. Політико-адміністративний устрій.</p>

<p>Лк22 "Козацька держава" (денна) Управлінський апарат козацької держави</p>
<p>Лк23 "Козацька держава" (денна) Соціальна структура Гетьманщини. Традиції та повсякденне життя старшини.</p>
<p>С326 "Козацька держава" (денна) Ліквідація польського державного ладу і зародження української козацької держави. Її територія і столиці. Територіально-адміністративний поділ Гетьманщини. Станова система Гетьманщини.</p>
<p>С327 "Козацька держава" (денна) Органи влади та правова система Гетьманщини. Господарсько-фінансова політика. Дипломатична діяльність. Збройні сили.</p>
<p>Тема 20. Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)</p>
<p>Лк24 "Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)" (денна) Гетьманування І. Виговського та його дипломатія. Московсько-українська війна 1658-1659 рр. Гетьман Ю. Хмельницький та розділ України-Гетьманщини.</p>
<p>Лк25 "Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)" (денна) Лівобережна Україна у 1663-1687 рр. Правобережжя Гетьманщини у 1663-1687 рр. Об'єднання України-Гетьманщини.</p>
<p>С328 "Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)" (денна) Боротьба за владу після смерті Б Хмельницького. Зовнішня та внутрішня політика І.Виговського. Ю. Хмельницький. Розкол України на Лівобережжя і Правобережжя. Початок «Руїни». Гетьмани І. Сомко, П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна у політичних планах Польщі, Московії і Туреччини. Андрусівський мир.</p>
<p>С329 "Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)" (денна) Гетьман Петро Дорошенко. Гетьмани Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович. Подальше обмеження автономії України. Чигиринські походи (1677-1678). Бахчисарайська угода. "Вічний мир" і остаточне закріплення поділу України.</p>
<p>Тема 21. Доба гетьмана І. Мазепи</p>
<p>Лк26 "Доба гетьмана І. Мазепи" (денна) Прихід до влади. Внутрішня політика. Соціальні відносини. Українсько-московські відносини.</p>
<p>Лк27 "Доба гетьмана І. Мазепи" (денна) Зовнішня політика гетьмана І. Мазепи. Союз зі Швецією. Роль І. Мазепи у розбудові української культури і державності. Послідовник І. Мазепи: Пилип Орлик.</p>

<p>C330 "Доба гетьмана І. Мазепи" (денна)</p> <p>Політичний курс І. Мазепи після прийняття "Коломацьких статей". Соціально-економічна політика І. Мазепи. Становище селян, міщан, козацької старшини і рядових козаків. Україна на початку Північної війни. Таємна дипломатія І. Мазепи. Козацько-шведський союз та його наслідки для України. Руйнування Запорізької Січі: причини та наслідки. Боротьба за владу після смерті І. Мазепи. Гетьман Пилип Орлик та його "Конституція".</p>
<p>Тема 22. Українська державність і суспільство в умовах російської колоніальної політики</p>
<p>Лк28 "Українська державність і суспільство в умовах російської колоніальної політики" (денна)</p> <p>Внутрішня і зовнішня політика І. Скоропадського. Становище козацтва. Малоросійська колегія 1722-1727 рр. Відновлення гетьманства. Політика Д. Апостола. Правління гетьманського уряду (1734-1750 рр.). Політика гетьмана К. Розумовського.</p>
<p>C331 "Українська державність і суспільство в умовах російської колоніальної політики" (денна)</p> <p>Обрання гетьманом І. Скоропадського. Обмеження царизмом автономії України. Діяльність першої Мало-російської колегії на чолі з С. Вельяміновим. Реформаційна діяльність гетьмана Д. Апостола. Відновлення Запорозької Січі. Участь козацтва в російсько-турецькій війні. Колоніальна політика російського уряду на Україні. Діяльність «Правління гетьманського уряду». К. Розумовський та «золота осінь» українського козацтва.</p>
<p>Тема 23. Слобідська Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.</p>
<p>Лк29 "Слобідська Україна наприкінці XVII – у XVIII ст." (денна)</p> <p>Заселення Слобідської України. Перші поселення. Адміністративно-територіальний устрій. Соціальна структура. Система управління та суду. Участь слобідських козаків у військових походах та повстаннях.</p>
<p>C332 "Слобідська Україна наприкінці XVII – у XVIII ст." (денна)</p> <p>Заселення Слобожанщини в другій половині XVII століття. Особливості адміністративно-територіального устрою. Слобідські козацькі полки. Управлінський апарат. Соціально-економічний розвиток Слобожанщини у другій половині XVII-XVIII ст. Обмеження та ліквідація козацького самоврядування на Слобожанщині у XVIII ст.</p>
<p>Тема 24. Ліквідація української козацької державності</p>
<p>Лк30 "Ліквідація української козацької державності" (денна)</p> <p>Ліквідація інституту гетьманства. Друга Малоросійська колегія. Запоріжжя після 1734 р. Ліквідація Запорозької Січі. Інкорпоративна політика російського уряду на Лівобережжі України наприкінці XVIII ст. Скасування козацького устрою.</p>

С333 "Ліквідація української козацької державності" (денна)

Ліквідація гетьманського правління: передумови та наслідки. Діяльність другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорізької Січі: передумови та наслідки. Остаточна ліквідація автономії Гетьманщини. Реформи Катерини II на українських землях. Особливості заселення Південної України. Виникнення чорноморських портів і міст.

Тема 25. Правобережна Україна у XVIII ст.

Лк31 "Правобережна Україна у XVIII ст." (денна)

Церковна унія в Галичині. Гайдамацький рух. Коліївщина. Опришки. Поділи Речі Посполитої. Включення Правобережної України до складу Російської імперії

С334 "Правобережна Україна у XVIII ст." (денна)

Правобережна Україна під чужоземним гнітом. Адміністративний устрій і становище західноукраїнських земель. Гайдамацький рух, його причини, характер, розмах. Коліївщина. Полонізація православної шляхти. Релігійні відносини. Занепад братств. Рух опришків. Закарпаття під владою угорських феодалів. Перехід Закарпаття під владу Австрії.

Тема 26. Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.

Лк32 "Культура України у другій половині XVII – XVIII ст." (денна)

Освіта і наука. Література. Козацькі літописи. Музика і театр. Архітектура та містобудування. Образотворче мистецтво.

С335 "Культура України у другій половині XVII – XVIII ст." (денна)

Початкова та вища освіта на Україні в XVIII ст. Освітня та культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської колегії. Розвиток наукових знань. Занепад книгодрукування.

С336 "Культура України у другій половині XVII – XVIII ст." (денна)

Відновлення традиції літописання. Особливості українського бароко. Нові жанри в живописі: світський портрета та «народна картина». Музична освіта в Україні.

Тема 27. Зміни у соціальній структурі українського суспільства наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Доля українського козацтва

Лк33 "Зміни у соціальній структурі українського суспільства наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст." (денна)

Значення курсу історії України Нового часу. Особливості періодизації. Стан наукового вивчення напрямку. Джерельна база курсу. Методологічні засади дисципліни. Перспективи досліджень історії України останньої чверті XVIII – першої половини XIX ст. Національний склад населення. Шляхта. Козацька старшина. Права російського дворянства. Дворянська родовідна книга. Поділи Речі Посполитої. Польська шляхта Правобережної України. Чиншова шляхта. Міщани. Селяни. Запровадження кріпосного права. Духівництво. Козацька верства та її статус у Російській імперії. Державна служба як засіб для зміни соціального статусу. Ліквідація Запорозької Січі. Козацтво як об'єкт російської та турецької дипломатії. Айнали-Кавакська конвенція 1779 року. Г. Потьомкін. Катеринославське козацьке військо (1787-1796 роки). Задунайська Січ (1776-1828 роки). Кошовий отаман Г. Коваль. Бухарестський мирний договір 1812 року. Використання козацьких загонів турецькою владою. Задунайський кіш. Козаки-некрасівці. Сейменський кіш. Чорноморське козацьке військо. Російсько-турецька війна 1828-1829 років. Кошовий отаман Й. Гладкий. Азовське козацьке військо (1829-1864 роки).

С337 "Зміни у соціальній структурі українського суспільства наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Доля українського козацтва" (денна)

Джерельна база до вивчення історії України Нового часу. Інкорпорація України до складу Російської імперії. Російський колоніалізм і асиміляторська політика. Політика російського уряду на правобережних українських землях після поділів Речі Посполитої. Соціальна структура населення на українських землях наприкінці XVIII – у першій третині XIX ст. Українське козацтво після зруйнування Запорозької Січі.

Тема 28. Ліквідація Кримського ханства та колонізація Південної України

Лк34 "Ліквідація Кримського ханства та колонізація Південної України" (денна)

Російська експансія. Українська колонізація. Османська імперія. Українське населення Криму. Ханські слободи (Балта, Голта, Палієве Озеро). Російсько-турецька війна 1768-1774 років. Хани Керим Гірей та Селім Гірей. В.М. Долгоруков-Кримський. Шагин Гірей. Кючук-Кайнарджийський мирний договір 1774 року. «Грецький проект». Асиміляторська політика російського уряду в Криму. Барон Ігельстром. Еміграція з території Криму. Включення південноукраїнських територій до складу Російської імперії. Зимівники та козацькі слободи. Нова Сербія. Слов'яносербія. Новоросійська губернія (1764). Переселення державних селян на південь України. Селянське і поміщицьке землеволодіння. Азовська губернія (1775). Склад переселенців на південноукраїнські землі. Селяни-утікачі, державні та поміщицькі селяни. Колишні запорозькі козаки, солдати, міщани. Стихійні мігранти зі Слобідської, Лівобережної та Правобережної України. Іноземні колоністи. Німецькі та швейцарські поселення. Чехи, італійці, австрійці та ін. Адміністративно-територіальний поділ Південної України у першій половині XIX ст. Містобудування.

С338 "Ліквідація Кримського ханства та колонізація Південної України" (денна)

Російсько-турецькі війни кінця XVIII – першої третини XIX ст. Анексія Криму російським урядом: передумови, хід подій, наслідки. Колонізація Південної України. Переселення державних селян на південь України. Національний і соціальний склад переселенців на південноукраїнських землях.

Тема 29. Адміністративно-територіальні зміни та державний апарат на українських землях у складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)

Лк35 "Адміністративно-територіальні зміни та державний апарат на українських землях у складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)" (денна)

Інкorporативна політика російського уряду. Полково-сотенний устрій. Воєводства. Адміністративно-територіальний поділ. «Учреждение о губерниях» 1775 року. Намісництва. Київське, Харківське, Чернігівське, Новгород-Сіверське і Катеринославське намісництва. Генерал-губернаторства. Створення Малоросійського (1802-1856 рр.), Новоросійського та Бессарабського (1822-1874 рр.), Київського, Подільського і Волинського (1834-1914 рр.) генерал-губернаторств. Губернії. Харківська, Чернігівська і Полтавська губернії. Брацлавська губернія. Київська, Подільська і Волинська губернії. Ізяславська губернія. Вознесенське намісництво. Катеринославська, Херсонська і Таврійська губернії. Бессарабська область. Повіти. Повітові і заштатні міста. Малоросійська колегія. Вищі органи влади й управління. Сенат. Святійший Синод. Міністерства. Рада Міністрів. Система місцевих органів влади. Губернські та повітові органи влади. Судові та правоохоронні інституції. Повітові, нижні земські та земські суди. Городничі. Поліцмейстери, частні та станові пристави. Казенні палати. Магістрати і ратуші. Заклади освіти. «Табель про ранги» (1725). Українці – представники вищої бюрократії Російської імперії. А. Безбородько. Брати Розумовські. Д. Трошинський. Вплив соціального походження на можливість вступити на державну службу. Асиміляція українського чиновництва з російською бюрократичною системою. Освіта чиновників. Чиновники повітових та міських установ. Матеріальне заб

С339 "Адміністративно-територіальні зміни та державний апарат на українських землях у складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)" (денна)

Адміністративно-територіальний поділ після реформи 1775 р. Вищі та місцеві органи влади і управління Російської імперії на українських землях. Система правоохоронних та судових органів. Українські чиновники в імперській бюрократичній системі. Особливості державної служби на українських землях.

Тема 30. Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії (кінець XVIII – початок XIX ст.)

Лк36 "Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії (кінець XVIII – початок XIX ст.)" (денна)

Українські землі у складі Габсбурзької монархії після поділів Речі Посполитої. Константинопольська конвенція 1775 року і Буковина. Перші статистичні переписи. Управлінська, військова аграрна, релігійна й освітня реформи Марії-Терезії та Йосипа II. Селянська реформа. Скасування кріпацтва 1782 року. Закони 1785-1786 років про рустикальні та домінікальні землі. Скасування панщини 1789 року. Релігійна реформа (1774). Секуляризація церковних земель. Релігійний фонд Галичини. Освіта. Запровадження народних шкіл. Львівський університет (1784) та українське студентство. Непослідовність реформ. Поліетнічність та полікультурність Австрійської імперії. Королівство Галичини та Лодомерії. Політико-правове становище західноукраїнського населення. Управлінська система та соціальна структура на західноукраїнських землях.

СЗ40 "Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії (кінець XVIII – початок XIX ст.)" (денна)

Українські землі у складі Габсбурзької монархії наприкінці XVIII ст. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II. Селянська реформа. Релігійна реформа. Політико-правове становище західноукраїнського населення.

Тема 31. Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Початок українського національно-культурного відродження

Лк37 "Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Початок українського національно-культурного відродження" (денна)

Російсько-французьке протистояння. Роль Польщі та України у французькій дипломатії наприкінці XVIII – у перші роки XIX ст. Зустріч французького посла Севастіані з козацькою старшиною у Стамбулі (1805). Ідея великої Речі Посполитої та українські землі. Холмщина, Підляшшя та Західна Галичина у складі «Великого герцогства Варшавського». Ідея державного утворення на основі Полтавського та Чернігівського князівств (1812). «Наполеоніда» як стратегічний бар'єр від російської політики. Реакція лівобережних українських еліт на російсько-французький конфлікт. Мобілізація до російського війська. Українські території під час війни 1812-1813 років. Козацькі війська у складі російської армії. Інтелектуальне і політичне значення наполеонівських війн. Козацький міф як основа національного відродження. Козацька традиція в українському повсякденні та бюрократичному апараті. Г. Полетика. Місія В. Капніста до Прусії у 1791 році. І. Котляревський. «Енеїда» – перший твір народною мовою. Реформи імператора Павла I. Історична пам'ять української еліти наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Колекціонування старожитностей. «Історія Русів» - перша пам'ятка модерної української політичної думки. Вплив Великої французької революції та наполеонівських війн на українське відродження. Романтизм і відродження української народної культури. Українські сюжети у творах європейських митців (Байрон, Делакруа, Ліст, Міцкевич та ін.). Перші видання українських

СЗ41 "Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Початок українського національно-культурного відродження" (денна)

Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Козаки у складі російської армії. Роль України у французькій дипломатії. Проект «Наполеоніда». Початок українського національно-культурного відродження. Г. Полетика, І. Котляревський, «Історія Русів». Романтизм і українська народна культура.

Тема 32. Соціально-економічне становище Наддніпрянщини в першій половині XIX ст.

Лк38 "Соціально-економічне становище Наддніпрянщини в першій половині XIX ст." (денна)

Сільське господарство Капіталістичні відносини у сільському господарстві. Товаризація поміщицького землеробства. Степова Україна. Раціоналізаторські експерименти у сільському господарстві. Використання сільськогосподарських машин. Хліборобство. Технічні культури. Вирощування конопель, льону, тютюну. Цукрові плантації. Тваринництво. Сприяння уряду розвитку вівчарства. Торгові відносини. Експлуатація поміщицьких селян. Селянські промисли. Оподаткування сільського населення. Розвиток капіталістичних відносин у промисловості. Промисловий переворот. Мануфактура як вид простої капіталістичної кооперації. Механізація виробництва. Ремісничі цехи. Цехові міщани. Підприємства фабрично-заводського типу. Вільнонаймана праця. Шосткинський пороховий завод. Луганський ливарний завод. Гуральництво. Цукроваріння. Перший паровий цукровий завод торговельно-промислової фірми «К.М. Яхненко і Ф.С. Смирненко» (1843). Харчова, борошномельна, миловарна, селітроварна, скляна промисловість тощо. Суконні мануфактури. Залізорудна промисловість. Купці-промисловці (Федоров, Дегтярьови та ін.). Машинобудування.

С342 "Соціально-економічне становище Наддніпрянщини в першій половині XIX ст." (денна)

Капіталізація сільського господарства Наддніпрянської України у першій половині XIX ст. Основні галузі сільського господарства на українських землях. Селянські промисли. Особливості промислового розвитку у Наддніпрянській Україні першої половини XIX ст. Провідні промислові галузі на українських землях. Мануфактури та підприємства фабрично-заводського типу. Українські промисловці та підприємці у першій половині XIX ст.

Тема 33. Соціальна боротьба на українських землях у першій половині XIX ст.

Лк39 "Соціальна боротьба на українських землях у першій половині XIX ст." (денна)

Юридично-правове становище селян. Панщина. Форми і характер протестного руху селян. Скарги, втечі, підпали, фізичні розправи над поміщиками-землевласниками. Реакція уряду на селянські протести. Заслання до Сибіру. Масові селянські виступи. Виступи на Київщині 1803 року. Заворушення селян Поберезького маєтку на Поділлі у 1802-1804 роках. Протести державних селян і козаків проти перетворення їх на військових поселенців. Участь у цих протестах Бузького козацького війська. Повстання Чугуївського уланського полку (1819). Виступи робітників. Страйк робітників Києво-Печерської лаври (1805). Протестні акції робітників Луганського ливарного заводу (1809, 1818, 1822) та Машівської суконної мануфактури (1823). Селянські виступи під проводом У. Кармелюка на Поділлі. Оцінка постаті У. Кармелюка історичною наукою. Інвентарна реформа на Правобережжі 1847-1848 років. Кримська війна та «Київська козаччина».

С343 "Соціальна боротьба на українських землях у першій половині XIX ст." (денна)

Селянські протести на Наддніпрянщині: причини, форми та наслідки. Селянські виступи на правобережних українських землях. Повстання під проводом У. Кармелюка. Військові поселення. Виступи військових поселенців. Протести робітників.

Тема 34. Російський суспільно-політичний та польський національно-визвольний рухи в Україні у 1820-х – 1830-х роках

Лк40 "Російський суспільно-політичний та польський національно-визвольний рухи в Україні у 1820-х – 1830-х роках" (денна)

Перше таємне товариство «Союз порятунку» (1816). М. та С. Тургенєви. «Союз благоденства» (1817). П. Пестель. Поділ «Союзу благоденства» на Північне і Південне товариства (1820). Українські осередки Південного товариства. Пам'ятна записка «Про послух вищій владі та якій владі слід підкоритися» М. Фонвізіна (1823). Ідея «Слов'яно-руської імперії» під владою російських імператорів. «Товариство об'єднаних слов'ян» (1823). Місце України в програмних документах товариства. «Руська Правда» П. Пестеля. Українське питання у документах Північного товариства. «Конституція» М. Муравйова. Радикалізм таємних військових організацій. Повстання 14 грудня 1825 року у Петербурзі. Повстання Чернігівського полку. Доля декабристського руху та його учасників. Польський національний рух після наполеонівських війн. Криза міжнародної системи після Віденського конгресу. «За вашу й нашу свободу». Українці, білоруси та литовці у програмних положеннях польських націоналістів. Осередки повстанців на українських землях. Кременецький лицей. Реакція українського селянства на польські виступи. Антиросійські виступи у Волинській, Подільській та Київській губерніях 1831 року. Участь польських партизанських загонів у повстанні. Заходи російського уряду щодо придушення Польського (Листопадового) повстання. Наслідки повстання 1830-1831 років. Ліквідація уніатської церкви (1839). Репресії щодо активістів польського руху. Русифікація Південно-Західного краю після повс

С344 "Російський суспільно-політичний та польський національно-визвольний рухи в Україні у 1820-х – 1830-х роках" (денна)

Російські таємні товариства та їх діяльність в Україні. Декабристський рух. Україна й український народ у програмних документах декабристів. Польський національний рух на початку ХІХ ст. Його осередки на українських землях. Повстання 1830-1831 років та Україна: перебіг подій та наслідки.

Тема 35. Розвиток українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство

Лк41 "Розвиток українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство" (денна)

Вплив творчості Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Куліша та ін. на розвиток українського національного руху. Козацька та антиросійська тематика творів Т. Шевченка. Масонство та український національно-культурний рух. Малоросійське таємне товариство (1819) та «Катехізіс автономіста» В. Лукашевича. Кирило-Мефодіївське товариство (1846). Програмні документи товариства. «Книги буття українського народу»: християнські ідеали справедливості, роль України у визволенні слов'янських народів. Методи діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Розгром товариства. Історичне значення Кирило-Мефодіївського товариства.

С345 "Розвиток українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство" (денна)

Вплив творчості Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Куліша та ін. на розвиток українського національного руху. Українські таємні товариства у першій половині ХІХ ст. Масонство. Кирило-Мефодіївське товариство, його учасники та програмні документи. Ліквідація Кирило-Мефодіївського товариства. Наслідки для учасників.

Тема 36. Соціально-економічне становище та суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст.

Лк42 "Соціально-економічне становище та суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст." (денна)

Промисловість Східної Галичини. Підприємства мануфактурного типу. Ремесла. Феодально-кріпосницькі відносини у сільському господарстві. Торгівля та її вплив на економіку Східної Галичини. Феодально залежне селянство як основа населення Східної Галичини. Соціально-економічне становище Північної Буковини та Закарпаття. Домашні промисли. Цехове ремесло. Тваринництво. Гірські лосорозробки. Майнове розшарування. Конфіскації селянських земель. Західноукраїнські землі як поле соціальних конфліктів. Колективні скарги. Втечі як прояв антикріпосницького протесту. Рух опришків (Ю. Оженюк, Д. Якимчук, Д. Марусяк, М. Бойчук та ін.). Загін Мирона Штолюка. Боротьба австрійської влади проти опришків. Польові суди. Занепад опришківського руху. Масові відмови від виконання феодальних повинностей. Чортківське заворушення 1838 року. Проекти аграрних реформ. Селянське повстання 1846 року та його шляхетсько-буржуазне спрямування. Масові відмови виконувати панщину. Антикріпосницькі виступи у Північній Буковині у 1820-х – 1840-х роках. Опришківський рух на Закарпатті. Український національний рух на західноукраїнських землях. Товариство священиків (1816). Дяко-вчительський інститут (1818). Михайло Левицький. Іван Снігурський. Іван Могильницький. Народні школи. Діяльність «Руської трійці» (М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький). Розгортання революційних подій в Австрійській імперії. Роль у них польського національного руху. Скасування панщини в Га

С346 "Соціально-економічне становище та суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст." (денна)

Промисловий розвиток Східної Галичини. Підприємства мануфактурного типу. Ремесла. Феодально-кріпосницькі відносини у сільському господарстві. Торгівля та її вплив на економіку Східної Галичини. Соціально-економічне становище Північної Буковини та Закарпаття. Конфіскації селянських земель. Причини і форми українського суспільно-політичного руху на західноукраїнських землях. Селянські виступи у Галичині, Північній Буковині. Рух опришків і боротьба з ним австрійського уряду. Діяльність «Руської трійці». Революція 1848-1849 рр. і Україна.

Тема 37. Розвиток української культури наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Лк43 "Розвиток української культури наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст." (денна)

Освіта на українських землях наприкінці XVIII ст. Київська духовна академія. Проекти університетів. Перша медична школа у Єлисаветграді (1787). Головні та малі народні училища. Міністерство народної освіти. Система освіти на українських землях у складі Російської імперії у першій половині XIX ст. Приходські училища. Повітові училища. Ліцеї та гімназії. Харківський університет (1804). Кременецький ліцей. Київський університет святого Володимира (1834). Ніжинський ліцей князя Безбородька. Рішельєвський ліцей в Одесі. Соціальне походження учнівського та студентського контингенту. Російська імперська політика у сфері народної освіти. Роль освіти у формуванні української інтелігенції. Література, музика і театр Початок нової української літератури. І. Котляревський «Енеїда». Основоположник української художньої літератури Г. Квітка-Основ'яненко. Значення літературної творчості Т.Г. Шевченка. «Кобзар». «Українська школа» у російській літературі. М. Гоголь та його «Вечера на хуторі близ Диканьки», «Тарас Бульба». «Чорна рада» П. Куліша. Кобзарі, бандуристи, лірники (А. Шут, І. Крюковський, О. Вересай). Хоровий концерт (М. Березовський, Д. Бортянський, А. Ведель). Перемишльський хор Алоїза Нанке. Народна тематика в музиці. Симфонічні та камерно-інструментальні твори (І. Вітковський, А. Галеновський та ін.). Домашні театри поміщиків. Театри у селах Качанівка та Спиридонова Буда (Чернігівщина), Кибинці (Полтавщина), Романівка (Волинь)

СЗ47 "Розвиток української культури наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст." (денна)

Реформування системи освіти на українських землях у складі Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Вищі навчальні заклади на українських землях. Нова українська література (І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Т. Шевченко та ін.). Розвиток музичного й театрального мистецтва в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Перші театри. Архітектура в Україні першої половини XIX ст. Палацово-паркові комплекси. Образотворче мистецтво і скульптура. Значення Т. Шевченка як художника. Релігійна політика Російської та Австрійської імперій на українських землях.

Тема 38. Українські землі в епоху реформ 1860-х – 1870-х років

Лк44 "Українські землі в епоху реформ 1860-х – 1870-х років" (денна)

«Весна народів» та українські землі у складі Російської імперії. Росія як «міжнародний жандарм». Військова й економічна відсталість Російської імперії. Кримська війна (1853-1855). Англо-французькі війська в Криму. Українці у Кримській війні. Козаки-пластуни Чорноморського козацького війська. Піднесення антикріпосницького руху. Повстання на Київщині та Катеринославщині. Похід «у Таврію за волею». Активізація українського суспільно-політичного руху. «Друзі людства». Харківсько-Київське товариство. Реформи Олександра II як результат кризи російського самодержавства. Відміна кріпацтва: причини, підготовка проведення реформи та боротьба різних політичних сил у її ході. Маніфест від 19 лютого 1861 р. Особливості і наслідки реформи в Україні. Втягування селянських господарств у товарно-грошові відносини. Реформи адміністративно-політичного управління 1860-х – 1870-х років. Судова реформа. Земська реформа. Реформа міського самоврядування. Військова реформа. Шкільна реформа. Фінансова реформа. Цензурна реформа. Модернізація промисловості та сільського господарства. Специфіка переходу українського загалу до індустріального суспільства. Поширення вільнонайманої праці. Розвиток капіталізму в сільському господарстві. Аграрні відносини. Поміщицьке землеволодіння. Промисловий переворот. Особливості індустріалізації в Україні. Промисловий розвиток українських земель в пореформену добу. Залізничне будівництво. Іноземний капітал в Україні. Мі

СЗ48 "Українські землі в епоху реформ 1860-х – 1870-х років" (денна)

Військова й економічна відсталість Російської імперії як причина кризи самодержавства. Кримська війна: причини, хід, наслідки. Піднесення українського суспільно-політичного руху в середині XIX ст. Реформи Олександра II та Україна. Скасування кріпосного права. Особливості проведення селянської/земельної реформи на українських землях. Земська реформа на українських землях. Діяльність земств. Особливості промислового перевороту в Україні. Українські підприємці: К. Яхненко і Ф. Симиренко, Терещенко, Харитоненко та ін.

Тема 39. Суспільно-політичне та національне життя в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст.

Лк45 "Суспільно-політичне та національне життя в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст." (денна)

Український національний рух та його засади. Початок громадського руху наприкінці 50-х — у 60-х роках XIX ст. Українська громада в Петербурзі. Журнал «Основа». Київська та інші громади. В. Антонович. М. Драгоманов. Б. Грінченко. П. Чубинський. Політика царського уряду щодо України. Валувський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.) «Сповідь» В. Антоновича і зародження «хлопоманства». Його представники. Валувський циркуляр 1863 р. та його наслідки. Польське повстання 1863 р. і українське населення Правобережжя. Відродження громадського руху в 70-90-х роках XIX ст. Український соціалізм. М. Драгоманов. Женевський гурток на чолі з М. Драгомановим. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». Газета «Київський телеграф». Загальна українська організація. Народництво в Україні. Робітничий і ліберальний рух. Нові явища в соціально-економічному розвитку. Утворення монополістичних об'єднань. Індустріалізація українських степових регіонів. Економічна криза 1900 - 1903 рр. та її прояви в Україні. Становище населення. Кооперативний рух. Наростання національного руху в західноукраїнських землях. Україна в роки революції 1905-1907 рр. Масові соціальні виступи. Збройні повстання. Каральні експедиції. Діяльність громадських організацій, «Просвіти». Виникнення масової української преси. Боротьба в Державній думі за автономію України та українізацію освіти. Посилення національного гніту. Поширення ідеї незалежн

С349 "Суспільно-політичне та національне життя в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст." (денна)

Український громадський рух 1850-х – 1870-х рр. Валувський циркуляр 1863 р. і Емський указ 1876 р. та їх вплив на український національний рух. Революційні події в 1905-1907 рр. та Україна: перебіг подій, наслідки. Зародження масової української преси, «Просвіти». Діяльність української громади в Державній думі. Аграрна реформа П. Столипіна та її впровадження на українських землях.

Тема 40. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – на початку XX ст.

Лк46 "Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – на початку XX ст." (денна)

Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Економічне становище Галичини, Буковини і Закарпаття: відміна панщини, зміни у землеволодінні, землеробстві й робочій силі. Аграрний характер східно-галицької економіки. Розвиток економіки. Нафтовидобування. Соціально-економічне становище населення західноукраїнських земель у Габсбурзькій монархії на початку XX ст. Посилення гноблення і економічна відсталість західноукраїнських земель. Стан промисловості і сільського господарства. Боротьба трудящих проти соціального гніту. Кооперативний рух. Український національний рух на західноукраїнських землях у 1850–1880-х рр. Реформи внутрішнього устрою Габсбурзької монархії 1860-1870-х рр. та їх вплив на активізацію західноукраїнського національного руху. Москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Громадсько-політична діяльність І. Франка, М. Павлика, О. Терлецького. Перетворення Східної Галичини в «Український П'ємонт». Початок політизації українського національного руху на Наддніпрянщині. «Братство тарасівців». Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Ю. Бачинський. «Україна ірредента». Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парла

С350 "Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – на початку XX ст." (денна)

Капіталістичний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. (промисловість, сільське господарство, міста, торгівля і транспорт). Економічна та політична дискримінація українського населення в Західній Україні. Трудова еміграція: причини та наслідки. Суспільно-політичний рух. Москвофіли. Народовці. Українські радикали-соціалісти в Галичині. Русько-Українська радикальна партія. Культурно-освітні та літературні товариства («Просвіта», Т-во ім. Т. Шевченка, «Братство тарасівців»). Фізкультурно-спортивні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт».

Тема 41. Україна в роки Першої світової війни

Лк47 "Україна в роки Першої світової війни" (денна)

Українське питання напередодні Першої світової війни. УСС. Перша світова війна і завдання національного визволення України. Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Позиції українських політичних сил на західноукраїнських та наддніпрянських землях щодо війни. Головна українська рада. Загальна українська рада. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців. Перебіг воєнних дій в українських землях у 1914-1917 рр. Галицька битва. Брусиловський прорив. Політика Російського уряду на західноукраїнських землях. Галицько-Буковинське генерал-губернаторство. Політика Австрійського уряду. Політичні та соціально-економічні наслідки Першої світової війни в українських землях.

С351 "Україна в роки Першої світової війни" (денна)

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Позиції українських політичних сил на західноукраїнських та наддніпрянських землях щодо війни. Формування легіону Українських січових стрільців. Перебіг воєнних дій на українських землях у 1914-1917 рр. Політика російського та австрійського урядів на західноукраїнських землях. Політичні та соціально-економічні наслідки Першої світової війни в українських землях.

Тема 42. Українська культура другої половини XIX – початку XX ст.

Лк48 "Українська культура другої половини XIX – початку XX ст." (денна)

Поняття «національної культури». Ментальні риси української культури. Університети на Україні (Харківський, Київський, Одеський, Львівський, Чернівецький): освітнє, наукове та соціальне призначення. Політика русифікації. Освіта і наука. Початкова, середня і вища освіта. Доля недільних шкіл в Наддніпрянській Україні. Діяльність освітнього товариства «Просвіта» в Галичині. Відкриття нових вищих навчальних закладів. Відкриття кафедри історії України у Львівському університеті. Література. Творчість І. Франка, П. Грабовського, П. Мирного. Становлення національного театру. М. Кропивницький, М. Старицький, І. Карпенко-Карий (Тобілевич). Перша українська професійна трупа: М. Заньковецька, М. Садовський. Архітектура. Живопис. Музика. М. Лисенко. Українські підприємці-благодійники. Освіта. Література: О. Олесь, В. Винниченко, М. Коцюбинський, В. Стефаник. Наука: М. Грушевський, О. Єфименко, Д. Багалій, Б. Грінченко, А. Кримський, Ф. Вовк. Видатні вчені-природознавці: Л. Симиренко, Д. Заболотний, І. Пулюй. Розвиток авіації. Архітектура. Музика: М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович. Новочасні світоглядні та культурно-мистецькі течії (класицизм, романтизм, реалізм). Традиція й «модерн». Українська культура епохи модерну, її характерні риси й ознаки. Модерністські течії: імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, кубізм, абстракціонізм, супрематизм. Модерністський живопис і скульптура початку XX ст. («український авангард»). Архітектурн

С352 "Українська культура другої половини XIX – початку XX ст." (денна)

Система освіти на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях. Розвиток наукових знань на українських землях. Наукові товариства й археографічні комісії. «Просвіта» у Львові. Товариство ім. Т.Шевченка. Романтизм, реалізм і класицизм у літературі. Український професійний театр. Музичне мистецтво. Архітектура й образотворче мистецтво. Модернізм в українському мистецтві початку XX ст.

Тема 43. Вступ до новітньої історії України

Лк49 "Вступ до новітньої історії України" (денна)

Основні періоди новітньої історії України: Доба УЦР, Українська Держава, УНР часів Директорії, ЗУНР, становлення радянської влади в Україні, неп, сталінська «модернізація», українські землі в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Мета й завдання. Осмислення подій Української революції 1917-21 рр. їх учасниками: М. Грушевським, В. Винниченком, П. Христюком, М. Лозинським, М. Шаповалом, Д. Дорошенком, І. Мазепою. Збірники документів та історіографія. Проблема періодизації Української революції. Підходи В. Винниченка, П. Христюка, М. Шаповала, Д. Дорошенка, І. Мазепи, М. Грушевського. Сучасний підхід в українській історіографії. «Інтегральний варіант періодизації» В. Солдатенка.

С353 "Вступ до новітньої історії України (1917-1939 рр.)" (денна)

Предмет і завдання курсу історії України (1917-1939 рр.). Періодизація курсу. Історіографія та джерела історії України даного періоду. Історіографія та джерела Української революції.

Тема 44. Україна в період демократичної революції в Росії

Лк50 "Україна в період демократичної революції в Росії" (денна)

Характер революції в Україні, її причини й мета. Радянська історіографія: революційні події в Україні 1917-1920 рр. як органічна складова загальноросійського революційного процесу, з домінуванням соціального фактора й національною специфікою. Ідеологи Української революції: пошук співвідношення соціального й національного, загальноросійського й регіонального (М. Грушевський, В. Винниченко, П. Христюк). Український національний рух напередодні та в роки Першої світової війни. ТУП, ГУР, СВУ. Лютнева революція в Росії. Тимчасовий уряд. Утворення Української Центральної Ради. Відновлення діяльності українських політичних партій (УПСФ, УНП, УСДРП, УПСР). Всеукраїнський національний конгрес і його рішення. Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка й «українізація армії». Переговори з Тимчасовим урядом та Петроградською радою робітничих і солдатських депутатів. II Військовий з'їзд. I Універсал УЦР. Створення Генерального Секретаріату. Переговори з делегацією Тимчасового уряду в Києві. II Універсал УЦР. «Виступ полуботківців», позиція УЦР. «Статут вищого управління Україною». Позиція Тимчасового уряду, «Тимчасова інструкція». Криза в УЦР. Заколот Корнілова. Формування «вільного козацтва» й I-го Українського корпусу. Генерал П. Скоропадський. З'їзд поневолених народів Росії в Києві. Конфронтація з Тимчасовим урядом. Наростання революційного руху в Росії та його самоорганізація. Ради робітничих і солдатських депу

С354 "Україна в період демократичної революції в Росії" (денна)

Причини, характер і мета Української революції. Лютнева демократична революція та Україна. Розгортання національно-визвольного руху. Утворення Української Центральної Ради (березень-травень 1917 р.). I та II Універсал УЦР. Проголошення курсу на автономію України. Назрівання політичної кризи (липень-жовтень 1917 р.). Робітничий, селянський та солдатський рухи. Ради.

Тема 45. Українська Народна Республіка (XI. 1917 – IV. 1918)

Лк51 "Українська Народна Республіка (XI. 1917 – IV. 1918)" (денна)

Захоплення влади більшовиками в Петрограді, формування Раднаркому. Трансформація політики більшовиків у національному питанні. Боротьба за владу в Києві. Перемога УЦР. III Універсал: зміст і значення. Проголошення УНР. Спроби Генерального Секретаріату порозумітися з більшовицькою владою Росії. I Всеукраїнський з'їзд рад у Києві. Ультиматум Раднаркому Росії. Початок українсько-російської війни. I Всеукраїнський з'їзд рад у Харкові. Проголошення радянської влади в Україні. Хід бойових дій. Початок переговорів у Брест-Литовську. Нота УЦР. й запрошення української делегації на переговори. IV Універсал: зміст і значення. Мирний договір із країнами Четвертого союзу. Надання УНР військової допомоги. Наступ австро-німецьких військ. Повернення УЦР до Києва. Законодавча діяльність (новий календар, гривня, державний герб, громадянство). Політика в аграрній сфері. Конституція УНР. Падіння УЦР, причини.

СЗ55 "Українська Народна Республіка (XI. 1917 – IV. 1918)" (денна)

Жовтневе збройне повстання більшовиків у Петрограді. Національне питання в політиці більшовиків. Перехід влади в Україні до УЦР. III Універсал. Спроби захоплення більшовиками влади в Україні. Перша радянсько-українська війна. IV Універсал Центральної Ради. Переговори та мирний договір у Брест-Литовську. Криза й падіння Центральної Ради навесні 1918 р. Причини поразки.

Тема 46. Українська Держава

Лк52 "Українська Держава" (денна)

Відносини УЦРади з австро-німецькою окупаційною владою. Переворот гетьмана П. Скоропадського. Грамота до українського народу: зміст і значення. Соціальна база гетьманського режиму. Українська Держава: структура органів влади. Спроба гетьмана домовитися з українськими політичними партіями. Формування Ради Міністрів Ф. Лизогуба. Військове будівництво. Політика в аграрній сфері. Транспорт, фінанси. Культурна сфера (українізація, освіта, нові установи). Українська академія наук. Утворення Української автокефальної православної церкви. Активізація дипломатичної діяльності. Територіальні питання. Закордонний візит до Німеччини та його результати. Відносини з «Всевеликим Войском Донским» та Кубанню. Кримське питання. Спроби налагодження стосунків з українськими політичними партіями (УПСФ, УАСР, УСДРП). Другий Всеукраїнський селянський з'їзд. Другий Всеукраїнський територіальний робітничий з'їзд. I з'їзд Комуністичної партії (більшовиків) України в Москві. Утворення Українського Національно-Державного Союзу (УНДС) та його перетворення на УНС. Підготовка до антигетьманського перевороту, утворення Директорії. Федеративна грамота гетьмана. Хід повстання.

СЗ56 "Українська Держава (IV-XII.1918)" (денна)

Гетьманський переворот. Основоположні документи, форма, характер і політичний курс Української Держави. П. Скоропадський (біографія). Національно-державне будівництво. Культурна політика. Аграрна політика. Заходи в галузі промисловості, транспорту, фінансів. Зовнішня політика П. Скоропадського. Дон, Крим і Кубань у політиці гетьмана. Стосунки режиму з українськими партіями. «Федеративна» грамота гетьмана та її наслідки.

Тема 47. Боротьба за владу в Україні в 1919 р.

Лк53 "Боротьба за владу в Україні в 1919 р." (денна)

Капітуляція гетьманського уряду. Створення Ради комісарів у Києві. В'їзд директорії до Києва, її програма. Суперечності між В. Винниченком і С. Петлюрою. «Декларація Директорії Української Народньої Республіки». Формування Ради народних міністрів В. Чехівського. Трудовий конгрес, рішення й значення. Акт Злуки УНР та ЗУНР. Військове керівництво: здобутки й прорахунки. Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду України на чолі з Г. П'ятаковим та Революційної військової ради Червоної армії України. Спроби переговорів. Початок нового більшовицького наступу на Україну. УСРР. Відступ військ Директорії. Наступ Добровольчої армії генерала А. Денікіна. Висадка військ Антанти на півдні. Переговори Директорії з представниками Антанти. Вихід В. Винниченка з Директорії. Хід військових дій навесні 1919 р. Виступи отаманів Волоха та Оскілка. Обрання С. Петлюри Головою Директорії. Утворення Всеукраїнського революційного комітету й Головної військової ради при ньому. Головний Повстанський штаб. Початок антибільшовицького повстання на Київщині й Поділлі. Наступ через Україну на Москву денікінської Добровольчої армії. Вихід Української Галицької армії за Збруч. Похід углиб України армії УНР. Визволення Києва. Переговори з Добровольчою армією Денікіна й початок збройного протистояння. Суперечності з галичанами. Поразка армії УНР. Від'їзд С. Петлюри до Польщі. Аграрна політика гетьмана. Роззброєння загонів «Вільного козацтва». Розгортання м

С357 "Боротьба за владу в Україні в 1919 р." (денна)

Відновлення Української Народної Республіки. Внутрішня та зовнішня політика Директорії. Друга війна УНР і Радянської Росії. Антантівські війська на півдні України та в Криму, їх відступ та евакуація. Радянська влада в Україні наприкінці 1918 – у першій половині 1919 р. Ухвалення першої Конституції УСРР. Політика «воєнного комунізму». Україна в другій половині 1919 р. Наступ денікінських військ. Денікінський режим в Україні. Повстанський рух. «Отаманщина». Н. Махно, М. Григор'єв, Д. Терпило (Зелений).

Тема 48. Завершальний етап Української національно-демократичної революції (кінець 1919 – 1921 рр.)

Лк54 "Завершальний етап Української національно-демократичної революції (кінець 1919 – 1921 рр.)" (денна)

Перехід до партизанських методів боротьби. I Зимовий похід армії УНР. Договір про об'єднання Наддніпрянської та Галицької армій. Перехід УГА під радянське командування. Варшавська угода з Польщею: зміст і наслідки. Польсько-український наступ на Правобережжі, визволення Києва. Наступ Червоної армії. Радянсько-польське перемир'я. Переговори делегації УНР з представниками П. Врангеля. Відставка генерала А. Денікіна. Обрання головнокомандувачем П. Врангеля. Його політична програма (федеративний устрій майбутньої Росії, українське питання), реформи в Криму. Поразка Добровольчої армії наприкінці 1919 – початку 1920 рр. та евакуація до Криму. Наступ П. Врангеля на материкову Україну в червні-липні 1920 р. Контрнаступ Південного фронту на чолі з М. Фрунзе. Воєнно-політична угода з Повстанською армією Н. Махна. Штурм Перекопу. Розгром Добровольчої армії в Криму. Розгром армії Н. Махна. Другий зимовий похід армії УНР. Причини поразки Української революції. Ухвалення першої Конституції УСРР. Центральні органи влади (Всеукраїнський з'їзд Рад, ВУЦВК, Раднарком). Особливості виборчої системи. Ризький мир із Польщею. Політика воєнного комунізму в Україні: «командні висоти», «демократичний централізм», націоналізація, «главкізм», трудова повинність, трудові армії, «продовольча диктатура», продрозкладка, продзагони. Комітети незаможних селян. Розкуркулення.

С358 "Завершальний етап Української національно-демократичної революції (кінець 1919-1921 рр.)" (денна)

Ліквідація регулярного фронту Армії УНР. I Зимовий похід. Варшавський договір. Радянська влада в Україні наприкінці 1919 р. – у 1920 р. Ризький мир. Державне й господарське будівництво в УСРР. Режим П. Врангеля та його політика. Останні збройні спроби повалення більшовицького режиму (кінець 1920 – 1921 рр.).

Тема 49. Західноукраїнські землі в період національно-демократичної революції. ЗУНР

Лк55 "Західноукраїнські землі в період національно-демократичної революції. ЗУНР" (денна)

Наслідки Першої світової війни для Австро-Угорської імперії. Український національний рух на західноукраїнських землях. Українське парламентське представництво. Цісарський маніфест про перебудову імперії на федеративних засадах. Створення Української Національної Ради. Є. Петрушевич. Проголошення Української Держави. Переговори з віденським урядом. Розпад Австро-Угорщини. Польська ліквідаційна комісія. «Листопадовий зрив». Відозва УНРади. Початок українсько-польської війни. Державне будівництво: створення Державного секретаріату, тимчасовий основний закон про державну самостійність, вибори до УНРади). Державний устрій ЗУНР. Створення УГА. Переговори делегації ЗУНР з гетьманським урядом та Директорією. Підписання з Директорією УНР «передвступного договору». Хід війни з Польщею (бої за Львів, Вовчугівська операція, наступ поляків, «Чортківська офензива»). Переговори з комісією Антанти на чолі з Бартелемі та Ботою. Перехід УГА за Збруч. 1923 р. остаточне визнання Радою послів Антанти краю за Польщею. Більшовицька політика «експорту революції». Створення Червоної української галицької армії (ЧУГА). Галицьке бюро (Галбюро) при ЦК РКП(б) в Москві. Репресії проти галичан. Наступ більшовицьки війська на Галичину. Галицька СРР. Український крайовий комітет Буковини в Чернівцях. О. Попович. Буковинське народне віче, визнання влади ЗУНР. Комуністична партія Буковини. Окупація краю румунськими військами. Національний комітет угорських ру

С359 "Західноукраїнські землі в період національно-демократичної революції. ЗУНР" (денна)

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею. Падіння ЗУНР. Утворення Галицької СРР. Захоплення українських земель Польщею. Національно-визвольний рух у Північній Буковині та Закарпатті. Вхід до складу Румунії та Чехословаччини.

Тема 50. Культура України в період національно-демократичної революції

Лк56 "Культура України в період національно-демократичної революції" (денна)

Національний склад українських земель на 1914 р. Курс УЦРади на міжетнічну співпрацю. Квоти для представників нацменшин в УЦРаді та Генеральному секретаріаті. Закон про національно-персональну автономію. Концепція української нації Гетьманату: основа - не етнічні засади, а лояльність до Української Держави, «територіально-державницький патріотизм». Прагнення Директорії УНР до послаблення міжнаціональних суперечностей. Визнання прав національних меншин у ЗУНР й гарантія їх національно-культурної автономії та їх представництво в уряді. Культурне будівництво за УЦРади: українізація та розвиток системи освіти, відкриття Української академії мистецтв, україномовне книгодрукування та преса, театральне життя, творчі й громадські об'єднання, рух за автономію української православної церкви. Культурницька політика Гетьманату: Міністерство сповідань, фінансова підтримка православної Церкви, автономія УПЦ, розвиток та українізація системи освіти, створення УАН, театральне й мистецьке життя. Соціокультурні процеси за Директорії УНР: Закон «Про державну мову», Міністерство сповідань, відокремлення церкви від держави, курс на автокефалію УПЦ, еміграція інтелігенції. Сутність класового підходу більшовиків. Наркомат радянської пропаганди. Активізація культурницького середовища трудящих мас (хати-читальні, народні будинки, бібліотеки, клуби). Політика «ліквідації неписьменності». Розвиток системи освіти й боротьба з безпритульністю. Ліквідація

С360 "Культура України в період національно-демократичної революції" (денна)

Політика українських урядів у сфері міжнаціональних відносин. Національно-культурне будівництво за Центральної Ради, П. Скоропадського, Директорії, ЗУНР. Еволюція політики більшовицької влади в українському питанні. Заходи в культурно-освітній сфері. Наука. Мистецтво. Релігійна політика українських урядів 1917-21 рр.

Тема 51. Суспільно-політичне й духовне життя в УСРР у 1920-х рр.

Лк58 "Суспільно-політичне й духовне життя в УСРР у 1920-х рр." (денна)

Процес поступової інтеграції радянських республік: постанови про централізоване управління обороною, народним господарством, фінансами, транспортом, працею, поштою та телеграфом із РСФРР – «воєнно-політичний союз». «Політичні директиви ЦК РКП(б) ЦК КП(б)У» 1920 р. Міжреспубліканські угоди 1921 р. – формування «договірної федерації». Проекти об'єднання республік: «автономізація» Й. Сталіна, позиція керівництва КП(б)У, «федерація» В. Леніна. 30 грудня 1922 р. – I Всесоюзний з'їзд затвердив декларацію про утворення Союзу РСР і союзний договір. Розроблення Конституції СРСР. Статус УСРР. Організаційні основи діяльності більшовицької партії («демократичний централізм», «вождизм», «призначенство»). Установлення контролю за діяльністю рад, перетворення на державну партію. Створення всередині ЦК двох субцентрів – політбюро та оргбюро. Опозиція «децистів». Внутрішньопартійна боротьба за ленінський спадок. Позиція українського керівництва. Усунення Х. Раковського. Перемога Й. Сталіна над «ною опозицією» (Л. Каменєв, Г. Зінов'єв), «об'єднаною опозицією» (Л. Троцький, Л. Каменєв, Г. Зінов'єв), «правим ухилом» (М. Бухарін, О. Риков, М. Томський). Утвердження його диктаторської влади в партії та державі. Становлення однопартійної системи (ліквідація Української комуністичної партії (боротьбистів), Української партії лівих соціалістів-революціонерів (борьбистів), Української комуністичної партії). Цілі та суть політики «коренізації»-«україн

СЗ62 "Суспільно-політичне й духовне життя в УСРР у 1920-х роках" (денна)

Утворення СРСР. Статус УСРР. Суспільно-політичне життя. Утвердження більшовицької диктатури. Політика «українізації». Розвиток культури: освіта, наука. Література й мистецтво. Релігійне життя. УАПЦ.

Тема 52. Здійснення нової економічної політики в економіці УСРР (1921 – 1928 рр.)

Лк57 "Здійснення нової економічної політики в економіці УСРР (1921 – 1928 рр.)" (денна рр.) Розпад Російської імперії. «Національні республіки» створені більшовиками. Активізація діяльності УСРР на міжнародній арені (мирна угода з Литвою, дипломатичні відносини з Латвією та Естонією, Ризький мирний договір з Польщею, угода про дружбу й братерство з Туреччиною). Х. Раковський. Генуезька, Гаазька та Лозанська конференції. Політичні течії в українській еміграції. Внутрішнє становище в УСРР. Голод 1921-1923 рр. як наслідок політики «воєнного комунізму». Особливості переходу до непу в Україні. «Міжнародний комітет робітничої допомоги» (Міжробдоп). Благодійницька акція АРА. Антибільшовицький повстанський рух. Причини відмови від політики реквізицій у сільському господарстві. Трансформація поглядів В. Леніна. X з'їзд РКП(б) у березні 1921 р. – перехід до «нової економічної політики». Позиція керівництва УСРР. Декрет РНК УСРР від 22 серпня 1922 р. «Про торгівлю». Госпрозрахункові об'єднання в промисловості. «Главкізм». Галузево-територіальні трести. Реформування фінансової сфери («золотий червінець»). Поступове згортання непу. Поворот до гасел колективізації в сільському господарстві та індустріалізації в промисловості. Боротьба в більшовицькій партії з «ною опозицією». Криза хлібозаготівель. «Ножиці цін». Розроблення першого п'ятирічного плану.

С361 "Здійснення нової економічної політики в економіці УСРР (1921-1928 рр.)" (денна)
Міжнародне положення УСРР 1918-1923 рр. Внутрішнє становище України на початку 20-х рр. Криза політики «воєнного комунізму». Голод 1921-1923 рр. Перехід до непу. Політика в галузі сільського господарства. Неп у сферах промисловості та фінансів. Причини згорання непу. Проголошення курсу на індустріалізацію.

Тема 53. Здійснення форсованої індустріалізації в УРСР

Лк60 "Здійснення форсованої індустріалізації в УРСР" (денна)
Необхідність індустріалізації. Ідея «експорту революції». План ГОЕЛРО. XIV з'їзд ВКП(б) у грудні 1925 р. – проголошення курсу на індустріалізацію. Відправний (мінімальний) та оптимальний (максимальний) плани першої п'ятирічки. Проблема фінансування. 1929 – «рік великого перелому», перехід до «форсованої індустріалізації». Реорганізація управління промисловістю. Позаекономічні методи стимулювання праці. Ідея В. Леніна про «соціалістичне змагання», втілення її в життя в 1929 р. Господарський розрахунок на рівні бригад, преміювання. Зустрічні плани, змінно-зустрічне планування, техпромфінплан. «Виводилівка» 1935 р. «Липові» рекордсмени. Позитивні й негативні результати «стаханівського руху». Проблеми й результати першої п'ятирічки. Розвиток важкої індустрії в Україні (реконструкція вугільної промисловості, чорної та кольорової металургії, трубопрокатної й хімічної промисловості, машинобудування, енергетики, легкої та харчової промисловості). Диспропорція на користь промисловості групи А. Непропорційно малі капіталовкладення в УРСР в другій і третій п'ятирічках. Суперечливі результати індустріалізації. Роль іноземного капіталу й спеціалістів. Перетворення СРСР й УРСР на індустріально-аграрну країну.

С364 "Здійснення форсованої індустріалізації в УРСР" (денна)
Курс на форсовану індустріалізацію. Адміністративно-командні методи в господарській діяльності. «Стаханівський» рух. Особливості виконання перших п'ятирічок у галузі промисловості. Результати й наслідки індустріалізації.

Тема 54. Утвердження тоталітарної політичної системи в УРСР наприкінці 1920-х – у 1930-х рр.

Лк59 "Утвердження тоталітарної політичної системи в УРСР наприкінці 1920-х – у 1930-х рр." (денна)
«Диктатура пролетаріату». Однопартійна система. Утвердження одноосібної диктатури Й. Сталіна в партії та державі наприкінці 20-х рр. ХХ ст. «Єдність» радянської й партійної верхівок. Репресивний апарат. Хвилі масових репресій. «Шахтинський процес» 1928 р., боротьба зі «шкідництвом». Терор проти інтелігенції: справа «Спілки визволення України» (СВУ), «Українського національного центру» та інші. «Розстріляне відродження». Репресії в партії. Масовий терор 1937-1939 рр.: класифікація звинувачень. Необхідність «демократизації» політичної системи. Розроблення та ухвалення «сталінської» Конституції СРСР 1936 р. Конституція УРСР 1937 р.: структура, права та свободи громадян, зміни в системі органів влади. «Вороги народу», «шпигунство».

СЗ63 "Утвердження тоталітарної політичної системи в УРСР наприкінці 1920-х – у 1930-х рр." (денна)

Суперечливість суспільно-політичного розвитку. Завершення формування тоталітарної системи. Великий терор: масові репресії в Україні. Конституція СРСР 1936 р. Конституція УРСР 1937 р.

Тема 55. Насильницька колективізація сільського господарства в УРСР

Лкб1 "Насильницька колективізація сільського господарства в УРСР" (денна)

Розвиток сільського господарства в період непу. Сільськогосподарська кооперація. Колективні господарства в програмі РКП(б) 1919 р. Комуни, радгоспи та тсози. Боротьба з куркульством. Концепція «кооперативного соціалізму» В. І. Леніна. Дискусія в партії щодо шляхів і методів колективізації. 1927 р. XV з'їзд ВКП(б) – курс на колективізацію. Хлібозаготівельна криза 1928/29 р., перехід до «всеосяжної» (суцільної) колективізації. Сільськогосподарська артіль «як перехідна до комуни форма колгоспу». Трудодень. Обов'язкові планові завдання щодо хлібоздачі з розкладкою на село за принципом самообкладання. Кримінальне переслідування за груповий опір розкладці або ухилення від продажу хліба після накладення штрафних санкцій. Критерії визначення «куркуля». Політика «ліквідації куркуля як класу». Розкуркулення як засіб тиску на селян. Роль комнезамів. Опір селянства. Стаття Сталіна «Запаморочення від успіхів» від 2 березня 1930 р. – зміна тактики колективізації. «Розселянювання». Масштаби хлібозаготівель 1931 р. Опір колгоспників. 7 серпня 1932 р. постанова «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперативів та про зміцнення громадської (соціалістичної) власності» («закон про п'ять колосків»). Хлібозаготівельна кампанія 1932 р. Діяльність комісії В. Молотова. Терор голодом: вилучення продовольства в селян, «чорні дошки». Масштаби жертв голодомору.

СЗ65 "Насильницька колективізація сільського господарства в УРСР" (денна)

Суть політики «колективізації». Перехід до «суцільної колективізації». Опір селянства колективізації. Політика ліквідації куркульства як класу, її суть і наслідки. Голодомор 1932-1933 рр.: історіографія проблеми. Голодомор 1932-1933 рр. Нищення селянства. Колективізація та голодомор на Сумщині. Завершення колективізації та зміцнення колгоспів в Україні в другій половині 30-х рр.

Тема 56. Культурне будівництво в УРСР

Лк62 "Культурне будівництво в УРСР" (денна)

Сутність і походження терміна «розстріляне Відродження». Масштаби репресій 30-х рр. ХХ ст. 1930 р. судовий процес над «Спілкою визволення України». Переслідування С. Єфремова, М. Грушевського, О. Довженка, М. Рильського, О. Вишні та інших. Звинувачення в «українському буржуазному націоналізмі». 3 листопада 1937 р. розстріли української інтелігенції в Соловецькому таборі. Заборона Української автокефальної церкви. Школа – інституція для виховання мільйонів у дусі відданості більшовицькій партії та комуністичним ідеалам. Піонерія й комсомол. «Всеобуч» – перехід до обов'язкової початкової освіти, з другої п'ятирічки – до 7-річки в містах. Русифікація. Розвиток системи вищої освіти. 1933 р. – відновлення університетів. Всеукраїнська академія наук (ВУАН). Розвиток історичної науки (М. Грушевський, Д. Багалій, М. Слабченко, О. Оглоблін, Д. Яворницький). Фізико-математичний відділ: математики Д. Граве та М. Крилов, хіміки – В. Кістяківський, Л. Писаржевський, біологи – Є. Вочал, М. Кашенко, ботанік – О. Фомін, геолог – П. Тутковський. У соціально-економічному – економіст К. Воблий, статистик і демограф М. Птуха, історик права М. Василенко. Досягнення українських науковців: В. Вернадський – «ноосфера», Євген Патон – нові методи електрозварювання, О. Богомолець – патофізіологія, В. Філатов – офтальмологія, праця Ю. Кондратюка «Завоювання міжпланетних просторів», І. Курчатова та Л. Ландау – фізика та інші. Наслідки репресій для укр

СЗ66 "Культурне будівництво в УРСР" (денна)

«Розстріляне відродження». Розвиток системи освіти. Початок русифікації. Розвиток науки. Література й мистецтво.

Тема 57. Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр. ХХ ст.

Лк63 "Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр. ХХ ст." (денна)

Українські землі в складі Польщі після Ризького договору 1921 р. 1922 р. – закон про автономію трьох східно-галицьких воєводств. Перепис населення. Вибори до сейму й сенату. Позиція українських політичних сил (Міжпартійна рада. КПСГ, Українська селянська партія (хліборобів), УВО). Українська парламентська репрезентація (УПР). 1923 р. – рішення Ради послів Антанти. Політика польської влади («Східна Малопольща», «Східні креси», «Польща для поляків!», колонізація освіти, Польща «А» і «Б», осадники, парцеляції та комасації, пацифікація). Таємний (катакомбний) український університет у Львові. Еміграція українців. Позиція й діяльність провідних українських політичних сил: Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО), Українська соціалістично-радикальна партія (УСРП), Український союз хліборобів-державників (УСХД), Українська соціал-демократична партія (УСДП), Комуністична партія Західної України (КПЗУ), Організація українських націоналістів (ОУН). Українська греко-католицька церква. А. Шептицький. Приєднання Румунією у 1918-1919 рр. Буковини та Бессарабії – «возз'єднання Великої Румунії». Адміністративно-територіальний устрій. Аграрна реформа. Татарбунарське повстання в Південній Бессарабії 1924 р. Перепис населення, «громадяни румунського походження, які забули рідну мову», «українізовані румуни». Румунізація. Українські політичні партії: Українська національна партія, Комуністична партія Північної Буковини (КППБ), націо

СЗ67 "Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр." (денна)

Західноукраїнські землі в складі Польщі. Українські партії та громадські організації в Польщі. Організація українських націоналістів. Північна Буковина й Бессарабія в складі Румунії. Закарпаття в складі Чехословаччини. Суспільно-політичне й культурне життя української діаспори.

Тема 58. Карпатська Україна

Лк64 "Карпатська Україна" (денна)

Мюнхенська угода 1938 р. Анексія Німеччиною Судетської області. Активізація українського руху: Християнсько-демократична партія, Українсько-селянська партія, Руська національно-автономна партія, Автономно-землеробський союз (АЗС), Карпаторуський автономний блок. 3 жовтня 1938 р. спільна Руська національна рада – меморандум про автономію Закарпаття. Уряд автономної Карпатської України. А. Бродій. А. Волошин. Віденський арбітраж. Українське питання в міжнародній політиці. Утворення Української Національної оборони (УНО). 9 листопада 1938 р. – реорганізована в «Карпатську Січ». Конфлікт уряду А. Волошина з чехословацьким урядом. 18 січня в Хусті створене Українське національне об'єднання (УНО). Окупація Чехословаччини Німеччиною. 14 березня 1939 р. – проголошення незалежності Карпатської України. Конституційний закон. Угорська окупація. Опір «Карпатської Січі».

СЗ68 "Карпатська Україна" (денна)

Міжнародна ситуація навколо Чехословаччини в 1938 р. Мюнхенська змова. Формування автономії Підкарпатської Русі. Августин Волошин. Карпатська Січ. Проголошення незалежності. Угорська окупація. В. Філонович. Спогади про Карпатську Україну.

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Навчання на основі досліджень (RBL)
МН1	Лекційне навчання
МН2	Самостійне навчання
МН3	Проблемне навчання

Лекції надають студентам теоретичну основу знань з історії України (ПР1, ПР2, ПР3). Лекції доповнюються семінарськими заняттями, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах. Демонстрація презентацій передбачає візуалізувати й краще сприймати навальний матеріал. Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, семінарських занять (ПР4, ПР5). Під час підготовки останньої студенти розвиватимуть навички критичного та аналітичного мислення, синтезу навчальної теорії та практичних дій.

Участь у груповій роботі; участь у конкурсах олімпіадах наукових конференціях тощо; критична оцінка літератури; виконання творчих завдань.

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка курсової роботи
НД1	Конспектування
НД2	Підготовка до семінарського заняття
НД3	Підготовка до поточного та підсумкового контролю

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МФО1 Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	В ході проведення семінарського заняття викладач проводить опитування згідно плану заняття. В ході розгляду питання викладач може ставити додаткові проблемні або уточнюючі запитання та/або коментувати судження сформульовані здобувачем.	В ході проведення заняття.	Здобувач відповідає на запитання викладача з обґрунтуванням власних тез.
МФО2 Робота студента на семінарських заняттях (доповідь, доповнення, рецензування тощо)	Здобувач виголошує завчасно підготовану доповідь відповідно до питання плану, що розглядається. Крім того, він може робити доповнення по тих питаннях, доповіді по яких виголошують інші здобувачі, брати участь в дискусіях, рецензувати доповіді інших.	3 а розкладом протягом навчального модуля	На практичних заняттях

МФОЗ Тести для контролю навчальних досягнень здобувачів	Застосування лекційних та практичних теоретичних знань в підготовці до тестових завдань	практичні заняття	за розкладом
--	---	-------------------	--------------

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Написання та захист курсової роботи			
МСО2 Підсумковий контроль: екзамен	Застосування лекційних теоретичних та практичних знань в підготовці до екзамену. Мета – контроль ефективності засвоєння знань, умінь, навичок, повторення вивченого. Цей вид навчання орієнтує на репродуктивне засвоєння знань, умінь і навичок.	екзаменаційний тиждень	за розкладом
МСО3 Підсумковий контроль: диференційований залік	Проводиться у формі тестування.	за розкладом	за розкладом
МСО4 Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	Застосування лекційних та практичних теоретичних знань в підготовці до тестових завдань	за розкладом	обговорення проєкта
МСО5 Опитування викладача та обговорення проблемних питань	Проблемне навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, які студенти розв'язують під керівництвом викладача. Обговорення завдань має методолгічно-практичний характер і потребує роздумів, викликає в здобувачів пізнавальний інтерес, спирається на попередній досвід.	практичні заняття	коментарі викладача, доповнення студентів

Контрольні заходи:

	Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Перший семестр вивчення	100 балів	
МСО2. Підсумковий контроль: екзамен	40	
	40	Ні
МСО4. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	10	
	10	Ні
МСО5. Опитування викладача та обговорення проблемних питань	50	
	50	Ні
Другий семестр вивчення	100 балів	
МСО2. Підсумковий контроль: екзамен	40	
	40	Ні
МСО4. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	10	
	10	Ні
МСО5. Опитування викладача та обговорення проблемних питань	50	
	50	Ні
Третій семестр вивчення	100 балів	
МСО2. Підсумковий контроль: екзамен	40	
	40	Ні
МСО4. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	10	
	10	Ні
МСО5. Опитування викладача та обговорення проблемних питань	50	
	50	Ні
Четвертий семестр вивчення	100 балів	
МСО3. Підсумковий контроль: диференційований залік	40	
	40	Ні
МСО4. Виконання групового дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	10	

		10	Ні
МСО5. Опитування викладача та обговорення проблемних питань		50	
		50	Ні

Курсова робота:

		Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Четвертий семестр вивчення		100 балів	
МСО1. Написання та захист курсової роботи		100	
		100	Ні

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних (50 балів) і письмових (40 балів) опитувань та індивідуальних презентацій (10 балів). Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Після вивчення дисципліни проводиться додатковий семестровий контроль, який проводиться в письмовій формі.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН3	Інтернетресурси

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Танцюра В. І. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. 2-ге вид., доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
2	5171 Методичні вказівки до практичних занять і питання до самостійної роботи з курсу «Давня та середньовічна історія України» : у 2 ч. / укладач В. А. Нестеренко. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – Ч. 1. - 44 с.
3	4957 Методичні вказівки до семінарських занять із дисципліни «Давня та середньовічна історія України». Частина 2 / укладачі: С. І. Дегтярьов, А. І.Зякун. Суми : Сумський державний університет, 2021. 62 с.
Допоміжна література	
5	Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2016. 991 с.

6	Комаринська З. М. Історія України : навч. посіб. / З. М. Комаринська. – Львів : Магнолія 2020. 456 с.
7	Зовнішня політика України: історія та сучасність : курс лекцій / О. В. Борисова. Київ: Кондор, 2017. 344 с.
8	Історія України: хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. К.: Наук. думка, 2016. 1056 с.
9	Історія української культури. / За ред. В. Качкана. Київ. 2016. 368 с.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
10	Наукові журнали та збірники http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=93&Itemid=171 http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=111&Itemid=183
11	Літописи [Електронний ресурс].- URL: http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm
12	Е-ДЖЕРЕЛА: ЕЛЕКТРОННИЙ КОРПУС ПУБЛІКАЦІЙ ДОКУМЕНТІВ І ПАМ'ЯТОК. РАННІЙ НОВИЙ ЧАС.- URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Програма навчальної дисципліни	Усього годин	Навчальна робота, аудиторних годин				Самостійна робота здобувача вищої освіти за видами, годин					
			Усього, ауд. год.	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Усього, год.	Самостійне опрацювання матеріалу	Підготовка до практичних занять	Підготовка до лабораторних робіт	Підготовка до контрольних заходів	Виконання самостійних позааудиторних завдань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
денна форма навчання												
Модуль 1. Давня та середньовічна історія України												
1	Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Первісні люди на території України	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Ранні слов'яни на території України	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
7	Київська Русь за перших князів	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
8	Київська Русь в період розквіту (кін. X - поч. XI ст.)	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
9	Русь у др. пол XI – першій третині XII ст.	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
10	Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
11	Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі	2.5	2	0	2	0	0.5	0	0.5	0	0	0
12	Культура часів Київської Русі	2.5	2	0	2	0	0.5	0	0.5	0	0	0
Модуль 2. Пізнє середньовіччя та ранньомодерна доба.												
1	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2	Українські землі у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
3	Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Запорозька Січ.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Козацька революція 1648-1657 рр.	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
6	Культурне життя й побут в Україні XV – середини XVII ст.	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
7	Козацька держава	12.5	10	6	4	0	2.5	1.5	1	0	0	0
8	Епоха «Руїни» (1658-1687 рр.)	10	8	4	4	0	2	1	1	0	0	0
9	Доба гетьмана І. Мазепи	7.5	6	4	2	0	1.5	1	0.5	0	0	0
10	Українська державність і суспільство в умовах російської колоніальної політики	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
11	Слобідська Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
12	Ліквідація української козацької державності	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
13	Правобережна Україна у XVIII ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
14	Культура України у другій половині XVII – XVIII ст.	7.5	6	2	4	0	1.5	0.5	1	0	0	0
Модуль 3. Нова історія України												
1	Зміни у соціальній структурі українського суспільства наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Доля українського козацтва	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Ліквідація Кримського ханства та колонізація Південної України	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	Адміністративно-територіальні зміни та державний апарат на українських землях у складі Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	Західноукраїнські землі під владою Австрійської монархії (кінець XVIII – початок XIX ст.)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Україна у російсько-французькій війні 1812-1813 рр. Початок українського національно-культурного відродження	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Соціально-економічне становище Наддніпрянщини в першій половині XIX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	Соціальна боротьба на українських землях у першій половині XIX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
8	Російський суспільно-політичний та польський національно-визвольний рухи в Україні у 1820-х – 1830-х роках	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
9	Розвиток українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
10	Соціально-економічне становище та суспільно-політичні рухи на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
11	Розвиток української культури наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
12	Українські землі в епоху реформ 1860-х – 1870-х років	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
13	Суспільно-політичне та національне життя в Наддніпрянській Україні другої половини XIX – початку XX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
14	Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX – на початку XX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
15	Україна в роки Першої світової війни	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
16	Українська культура другої половини XIX – початку XX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Модуль 4. Новітня історія України (1917-1939 рр.)												
1	Вступ до новітньої історії України	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
2	Україна в період демократичної революції в Росії	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
3	Українська Народна Республіка (XI. 1917 – IV. 1918)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
4	Українська Держава	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
5	Боротьба за владу в Україні в 1919 р.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
6	Завершальний етап Української національно-демократичної революції (кінець 1919 – 1921 рр.)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
7	Західноукраїнські землі в період національно-демократичної революції. ЗУНР	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
8	Культура України в період національно-демократичної революції	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
9	Суспільно-політичне й духовне життя в УСРР у 1920-х рр.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
10	Здійснення нової економічної політики в економіці УСРР (1921 – 1928 рр.)	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
11	Здійснення форсованої індустріалізації в УРСР	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
12	Утвердження тоталітарної політичної системи в УРСР наприкінці 1920-х – у 1930-х рр.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
13	Насильницька колективізація сільського господарства в УРСР	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
14	Культурне будівництво в УРСР	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
15	Західноукраїнські землі в 1920-х – 1930-х рр. XX ст.	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
16	Карпатська Україна	5	4	2	2	0	1	0.5	0.5	0	0	0
Контрольні заходи												
1	диференційний залік	6	0	0	0	0	6	0	0	0	6	0
2	екзамен	90	0	0	0	0	90	0	0	0	90	0
Індивідуальні завдання												
1	курсова робота	30	0	0	0	0	30	0	0	0	0	30
2	інші індивідуальні завдання	144	0	0	0	0	144	0	0	0	0	144
<i>Всього з навчальної дисципліни (денна форма навчання)</i>		<i>600</i>	<i>264</i>	<i>128</i>	<i>136</i>	<i>0</i>	<i>336</i>	<i>32</i>	<i>34</i>	<i>0</i>	<i>96</i>	<i>174</i>

	<p style="text-align: center;">РЕГЛАМЕНТ ДИСЦИПЛІНИ «Історія України»</p> <p>Ступінь вищої освіти Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-ЕНЕА – перший цикл Спеціальність: освітня програма 014 Середня освіта: Середня освіта (Історія) Рік навчання 2024, 2025, 2026 Тривалість п'ять семестрів Форма навчання денна Мова викладання українська</p>
Викладач(і)	Нестеренко Вадим Анатолійович, Дегтярьов Сергій Іванович
Контактна інформація викладача	+380666126801 nva2008@ukr.net
Час та місце проведення консультацій	кожний вівторок ауд. Н-213 15.00-16.00
Посилання на освітні платформи для онлайн занять	Google Meet
Посилання на си́лабус в каталозі курсів	https://pg.cabinet.sumdu.edu.ua/report/course/ecb55f55eea4fbe0696cf2f73631668b4715182
Засоби зворотного зв'язку із групою щодо отримання та опрацювання виданих матеріалів	+380666126801 nva2008@ukr.net

ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо академічної доброчесності

Всі роботи, визначені регламентом, повинні бути виконані здобувачем самостійно. Під час виконання письмового модульного або підсумкового контролю списування заборонене. Роботи здобувача вищої освіти не повинні містити плагіату, фактів фабрикації та фальсифікації списування. Всі письмові роботи проходять перевірку унікальності з наступним аналізом викладачем результатів перевірки з метою визначення коректності посилань на текстові та ілюстративні запозичення.

Під час вивчення дисципліни неприпустимими також є інші прояви академічної недоброчесності, перелік яких визначено Кодексом академічної доброчесності університету.

У разі, якщо викладачем виявлено порушення академічної доброчесності з боку здобувача вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни, викладач має право вчинити одну з наступних дій:

- знизити на величину до 40% включно кількість балів, отриманих при виконанні завдання на практичному занятті;
- надати рекомендації щодо доопрацювання обов'язкового домашнього завдання із зниженням підсумкової кількості отриманих балів на величину 25% включно;
- не зараховувати обов'язкове домашнє завдання без надання права його перероблення;
- призначити перескладання письмового модульного або підсумкового контролю із зниженням

підсумкової кількості отриманих балів на величину до 15% включно;
- відмовити в перекладанні письмового модульного або підсумкового контролю.

Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань навчальної дисципліни

Політика використання інструментів штучного інтелекту (ChatGPT, Tome тощо) оголошується викладачем на початку курсу.

Політика використання інструментів штучного інтелекту (ChatGPT, Tome тощо) оголошується викладачем на початку курсу.

Несанкціоноване використання інструментів штучного інтелекту є порушенням академічної доброчесності.

Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу

При використанні здобувачами освіти матеріалів з джерел відкритого доступу для підготовки робіт, визначених силабусом та регламентом навчальної дисципліни, вони обов'язково мають дотримуватись умов ліцензій Creative Commons на використання об'єктів авторського права.

Політика щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних обставин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі).

Політика щодо дедайлнів та перекладання

Роботи, які здаються з порушенням строків без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання модульних контрольних робіт відбувається з дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо оскарження результатів оцінювання

Оскарженню можуть підлягати результати оцінювання з модульних та семестрових атестацій. Для цього здобувач має подати апеляцію на ім'я директора/декана у день проведення атестаційного заходу чи після оголошення результатів його складання, але не пізніше наступного робочого дня. За розпорядженням директора створюється комісія з розгляду апеляції.

За рішенням апеляційної комісії оцінка може змінюватися у разі встановлення порушень під час проведення атестацій.

Критерії оцінювання

Політика оцінювання

Методи (види) сумативного підсумкового контролю: Усне опитування – 40 балів, звіт за результатами виконання практичних робіт (звіт-конспект) – 20 балів, оцінювання письмових робіт – 40 балів. Шкала та критерії оцінювання: Усне опитування і оцінювання письмових робіт: 0-23 балів – незадовільне виконання; 24-29 балів – непогано, але зі значною кількістю помилок; 30-36 - загалом правильна відповідь з певною кількістю помилок; 37-40 – відмінне виконання завдань з незначною кількістю помилок. Звіт за результатами виконання практичних робіт: 0-11 балів – незадовільне виконання; 12-14 балів – непогано написаний звіт-конспект, але зі значною кількістю помилок; 15-18 - загалом правильні записи у конспекті з певною кількістю помилок; 37-40 – відмінне написаний конспект з незначною кількістю помилок. Умови допуску до контрольних заходів: до підсумкового контролю у формі письмового тестування допускається студент, який набрав 35 і більше рейтингових балів, якщо менше 35 балів – отримує оцінку «незадовільно», що передбачає повторне складання або повторне вивчення курсу.